

Foreløpig rapport fra arbeidsgruppen for styrket forskningsfinansiering ved UiB

Kunnskapsgrunnlag

31. oktober 2024

Innledning.....	4
Oppdrag, mandat og oversikt	4
Del 1: Kunnskapsgrunnlag.....	6
Breddeuniversiteter i en ny tid	6
Dagens UH-landskap	6
UiBs utvikling i eksternt finansiert virksomhet	10
Status.....	10
Betydningen av bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet til universitetets økonomi	10
Hvor kommer midlene fra?	11
Utvikling i forskningsrådsfinansiert aktivitet	11
Horisont Europa	14
Drivkrefter i BOA-arbeidet. Innsikter fra UiB FRAM.	17
Rammer for kvalitet i forskning ved UiB	17
Instituttledernes vurderinger	17
Rammer som påvirker instituttenes resultat	18
Del 2: Kultur, organisering og tiltak på fakultet og institutt ved UiB og ved andre institusjoner.....	23
Forskerperspektivet: motivasjon for deltakelse, kvalitetsarbeid og gjennomføring av forskerprosjekt	23
I hvilken grad er søknadsarbeid et kollektivt ansvar?.....	25
Organisering av eksterntfinansiert virksomhet ved UiB.....	26
Organisering av eksterntfinansiert virksomhet ved andre institusjoner	27
Universitetet i Oslo	27
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.....	29
Aarhus Universitet	32
Vedlegg	34
Vedlegg 1: mandat	35
Vedlegg 2: intervjuer og workshops.....	39
Vedlegg 3: Nasjonal statistikk.....	40
Vedlegg 4: innspill fra arbeidsgruppe og interessenter.....	41

Vedlegg 5: spørsmål til arbeidsgruppens møte 21. august og 8. november 2024	46
Til møtet 21.08.24.....	46
Erfaringer med eksternfinansiert forskning	46
Vedlegg 6: Bidrag fra BOA til GB.....	49
Vedlegg 7: Frikjøpsordninger ved UiB. Utredning fra HR-avdelingen.....	51
Litteratur og sentrale dokument.....	55
Eksterne analyser og rapporter.....	55
Saker i FU og universitetsstyret	55
Evalueringer og undersøkelser ved UiB	55

UTKAST

Innledning

Universitetet i Bergens ambisjon er å være et av Europas fremste universiteter, internasjonalt kjent for høy kvalitet i forskning og utdanning. Vi skal utvikle våre fremragende forskningsmiljøer og bygge flere miljøer som er internasjonalt ledende.¹

Historisk har norske universiteter hatt en høy andel av virksomheten finansiert over offentlige rammebevilgninger. I regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning, perspektivmeldingen og sektorens budsjettprosesser er det signalisert at det er et stort behov for forskningsbasert kunnskap for å løse de store samfunnsutfordringene. Samtidig er det gitt uttrykk for at tiden for vekst i offentlige bevilgninger til universiteter og høyskoler er over. Sektoren må innrette seg på å løse sine oppgaver innenfor dagens bevilgningsnivå. For å styrke fagmiljøenes arbeid blir det derfor viktigere å hente finansiering fra eksterne kilder.

Det er i seg selv en ressurskrevende oppgave å skaffe ekstern finansiering. Det tar tid å skrive søknader. Lav tilslagsprosent i mange søknadsrunder gjør dessuten gevinsten av tidsbruken lite forutsigbar. Når basisfinansieringen vil stå på stedet hvil fremover, kan det bli nødvendig å foreta omprioriteringer som muliggjør vekst ved tilskudd fra eksterne kilder.

Universitetets forskningsutvalg (FU) drøftet på møte 21. februar 2024 resultater for forskning i utviklingsavtalen med KD, og status for ekstern finansiering (sak [02/24](#)). På møtet ble det uttrykt ønske om at det skulle utarbeides et felles dokument om eksternfinansiering, og at FU skulle få i oppgave å forestå prosessen.

Dette dokumentet skal legge til rette for at prioriteringer knyttet til vekst ved tilskudd fra eksterne kilder bygger på kunnskap om variasjoner i muligheter og behov i ulike fagmiljøer og oppfattes som legitime i organisasjonen.

Oppdrag, mandat og oversikt

Universitetsledelsen har gitt Forskningsutvalget (FU) i oppdrag å gi råd om tiltak for styrket forskningsfinansiering (vedlegg 1). Kvalitet skal være den viktigste rettesnoren for arbeidet. Viktige rammer skal være evalueringen UiB FRAM, universitetets og fakultetenes strategier, og inntektsutvalgets innstilling som vedtatt av universitetsstyret mai 2024. Det er nedsatt en arbeidsgruppe av forskningsledere som vil gi faglige innspill og bistå FIA som sekretariat og skrivegruppe for prosjektet.

Forskningsutvalgets mandat er å:

- Gi råd og anbefalinger til ledelse og universitetsstyre av tiltak for å nå UiBs strategiske mål om å styrke oss som internasjonalt forskningsuniversitet,

¹ [Kunnskap som former samfunnet](#), UiBs strategi 2023-2030

gjennom å øke den eksterne forskningsfinansiering. Konkret skal utvalget vurdere tiltak for å mobilisere og øke tilslaget til følgende forskningsarenaer:

1. Fremragende forskning på frie forskerdrevne arenaer. Pilar 1 i Horisont Europa, FRIPRO og forskerprosjekt for tidlig karriere-forskere.
 2. Arbeid for økt tilslag i tematiske og utfordringsdrevne utlysninger/finansieringsordninger. Pilar 2 i Horisont Europa.
- Utforme et kunnskapsgrunnlag der praksis hos sammenlignbare institusjoner inngår
 - Foreslå leveranser og tidsplan

Universitetsledelsens oppdrag er vedlagt i vedlegg #.

Første fase i prosjektet er å utvikle et kunnskapsgrunnlag som basis for videre anbefalinger. Del 1 av rapporten vil belyse nasjonal kontekst, grunnlag for kvalitet, motivasjon og mobilisering for deltakelse i eksterne konkurransearenaer. Det gis en beskrivelse av dagens UH-landskap før det gis en nærmere beskrivelse av status i ekstern finansiering på UiB.

Videre i del 2 skal rapporten belyse variasjoner i organiseringen av forskning og tilrettelegging av tiltak på fakultetene. Rapporten skal også gi innsikt i utvikling, forskerorganisering og tiltak ved andre læresteder nasjonalt og internasjonalt som det kan være aktuelle å sammenlikne med og hente inspirasjon fra.

Arbeidsgruppen vil komme med sine anbefalinger i del 3.

Prosjektet har benyttet flere kilder til kunnskapsinnhenting. Innspill og kommentarer fra arbeidsgruppen har vært særlig vesentlige. Videre er det arrangert workshops og seminarer for faglige ledere og administrativt personale, og det er gjennomført intervjuer med flere institutter og fagmiljø som har oppnådd gode resultater innen konkurransearenaer for forskningsmidler. Som bakgrunnsmateriale er det hentet inn data fra Forskningsrådet, EU, Kunnskapsdepartementets databaser og offisiell FoU-statistikk, samt interne driftssystemer og kartlegginger. Videre er det sett på resultater fra tidligere, relaterte undersøkelser og evalueringer, spesielt UiB FRAM-prosjektet som ble gjennomført ved UiB i 2020-2021.

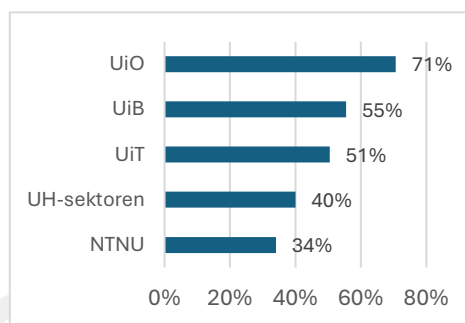
Del 1: Kunnskapsgrunnlag

Breddeuniversiteter i en ny tid

Dagens UH-landskap

UiB er en sentral aktør i et offentlig norsk institusjonslandskap som i 2024 fordeler forskningsmidler på ti universiteter, fem statlige vitenskapelige høyskoler og fem høyskoler, trettitre forskningsinstitutter med grunnbevilgning, samt helseforetak og private aktører. I UH-sektoren er UiB, sammen med de øvrige «tradisjonelle» universitetene i Norge² (UiO, NTNU, UiT), karakterisert ved høy forskningsintensitet og en stor bredde av klassiske disiplinfag og lange profesjonsutdanninger. I statistiske analyser av sektoren skiller UiB, NTNU og UiO seg ut som en egen «klynge» av forskningsuniversiteter³. I UiBs konkurranse om eksterne forskningsmidler er det derfor særlig UiO og NTNU det er naturlig å benytte som sammenlikningsgrunnlag

Figur 1 Grunnforskning som andel av total FoU, 2021. Kilde: SSB

UiB og UiO skiller seg spesielt ut i det nasjonale UH-landskapet med en større vekt på grunnforskning, og mindre vekt på direkte næringsrettet aktivitet⁴. UiBs strategi legger vekt på kvalitet i forskning, og universitetet har de siste ti årene tidvis scoret høyest i Norge på kvalitetsmål i sentrale internasjonale rankinger⁵, og vært på et høyt nivå i Norden. Det er særlig gjennomslag for forskning i form av siteringer i vitenskapelig publisering, og sterk internasjonal profil, som har vært styrken til UiB i slike målinger⁶.

Universitetsbibliotekets analyser⁷ demonstrerer den sterke betydningen av ekstern finansiering både for bredde og nivå i forskningen ved UiB: SSBs FoU-statistikk viser at forskningsrådet finansierer under 20 prosent av UiBs FoU-virksomhet (2021), mens 30 prosent av UiBs publikasjoner lister finansiering fra denne kilden. Tilsvarende utgjør EU-finansiert forskning 5 prosent av FoU-virksomheten, og 14 prosent av UiBs publikasjoner. 28 prosent av UiBs publisering (forfatterandeler) er utgitt i internasjonale

² I det videre omtalt som «BOTT»-universitetene (Bergen, Oslo, Trondheim, Tromsø)

³ HK-DIR: Tilstandsrapport for høyere utdanning 2022, s. 94.

⁴ SSB: FoU-statistikk, tabell [13870](#) og indikatorrapporten 2023. UiB har den laveste andelen forskning som vurderes som næringsrelevant.

⁵ Eksempelvis Leiden-rankingen av vitenskapelig publisering, Times Higher Education World ranking og QS-rankingen.

⁶ UiB: [UiB FRAM – Rammesvilkår for å fremme forskning ved UiB](#), s 37

⁷ <https://bibliometri.w.uib.no/eksternfinansiering/>

tidsskrift og forlag på nivå 2 i den norske publiseringsindikatoren. For forskningsrådsfinansierte publikasjoner er denne andelen 36 prosent, mens det tilsvarende tallet for EU-finansiert forskning er hele 45 prosent. Ekstern finansiering har med andre ord særlig stor betydning for synlighet i ledende kanaler for fagområder.

Gjennomslag i konkurransearenaer for forskningsfinansiering har stor betydning for fagmiljøenes forskningsresultater og UiBs posisjon som internasjonalt forskningsuniversitet. Det er ingen tvil om at endringsprosesser nasjonalt og internasjonalt har sterk påvirkning på fagmiljøenes vilkår for å nå opp i slike arenaer.

Høsten 2024 er det publisert flere rapporter som understreker svakheter i forskningssystemet på europeisk nivå og betydningen av økt satsing på banebrytende forskning og innovasjon.⁸ Rapportene har til felles at de peker på Europas utfordringer i konkurranse med USA og voksende økonomier i Asia. Den raske framveksten av nye ledende forskningsmiljø særlig i Asia endrer forutsetninger for finansiering av store prosjekter, rekruttering av talenter og deltakelse i verdensledende konsortier.

Mer umiddelbart danner endringer i det nasjonale forskningssystemet nye rammer for tradisjonelle breddeuniversitet i Norge. Kvalitetsreformen som ble implementert i studieåret 2003/2004 og premisset om utdanningsinstitusjonenes regionale samfunnsmessig betydning som lå til grunn for universitets- og høyskoleloven vedtatt i 2005,⁹ la til rette for etablering av nye universitet basert på fastsatte kriterier knyttet til kapasitet i forskning og utdanning. Reformen innebar målstyring og finansiering knyttet til forskning, som ikke skilte mellom universiteter og høyskoler. Høgskolene har hatt økonomiske insentiv til å styrke forskningsvirksomheten, og organisasjonsmessige insentiv for å oppnå prestisje og større muligheter til å forvalte egen portefølje i utdanningsvirksomheten gjennom universitetsstatus.

Siden 2005 er det etablert seks nye universitet. Etter revisjon av UH-loven i 2024¹⁰ er lovens krav om kapasitet i forskning (førstestillinger, doktorgradsprogram) senket og det er åpnet for ytterligere universitetsetableringer. Innen kort tid vil det kunne bli over 20 universitet i Norge. For høyskolene som har søkt og søker universitetsakkreditering er fellesnevneren sterkere krav til forskningsvirksomhet i form av doktorgradsprogram, forskningsproduksjon og førstestillinger i forskningslinjen (ansatte i professor- og førsteamanuensisstillinger). Dette innebærer større konkurranse om tilgjengelige eksterne forskningsmidler.

Figur 2 Totale FoU-utgifter i universitets- og høyskolesektoren 2009-2021, beløp i 2015-kroner og andel av sektorens utgifter. Kilde: Statistisk sentralbyrå. Vekst i FoU-utgifter på NTNU og UiT er delvis knyttet til fusjoner i 2015

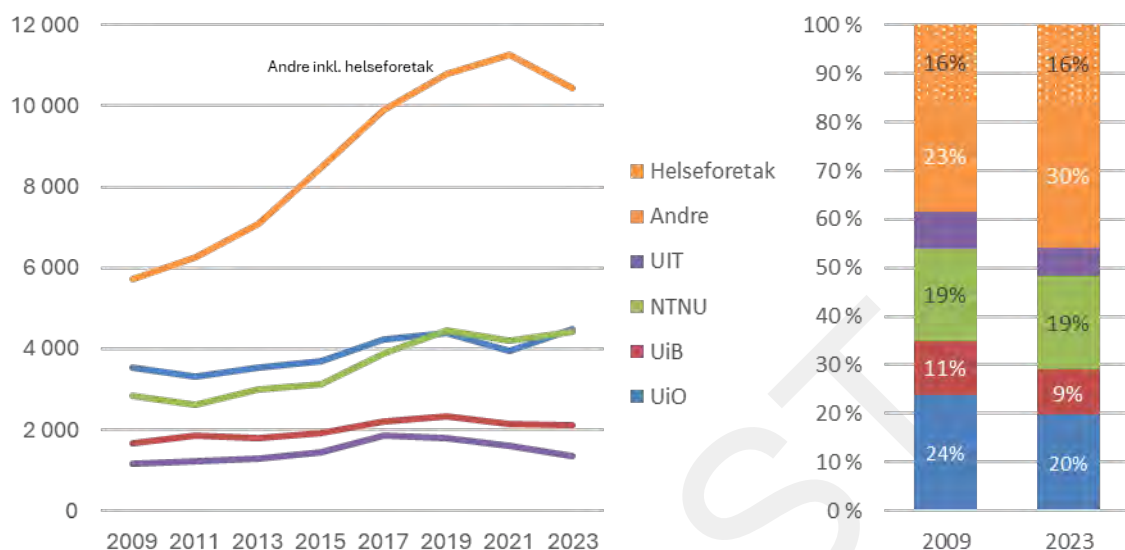
⁸ Mario Draghi, [The future of European competitiveness](#); Enrico Letta, [Much more than a market](#), Expert Group Report on the Interim Evaluation of Horizon Europe (16. Oktober).

⁹ Se NOU 2003:25 Ny lov om universiteter og høyskoler pkt 4.2.4

¹⁰ Jmf [lov om universiter og høyskoler](#)

Effekten av universitetssatsingene kommer tydelig fram i offisiell statistikk over ressursbruk på forskning og utvikling (FoU) i universitets- og høgskolesektoren, illustrert i figur 2.

Figur 2 Totale FoU-utgifter i universitets- og høgskolesektoren 2009-2023, beløp i 2015-kroner og andel av sektorens utgifter. Kilde: Statistisk sentralbyrå. Vekst i FoU-utgifter på NTNU og UiT er delvis knyttet til fusjoner i 2015

Mellom 2009 og 2023 ble ressursbruken på forskning (FoU-utgifter) i UH-sektoren mer enn doblet i rene kronebeløp¹¹. Justert for inflasjon har veksten vært på 53 % samlet. Figur 2 viser at den klart sterkeste veksten i FoU-utgifter har skjedd ved institusjoner utenom de tradisjonelle BOTT-universitetene (UiB, UiO, NTNU, UiT). Samlet ble BOTT-universitetenes andel av FoU-aktiviteten redusert fra 62 prosent i 2009 til 54 prosent i 2023. NTNUs andel er tilnærmet uforandret delvis etter fusjon med høyskoler i 2015, mens forskning på UiO, UiB og UiT utgjør henholdsvis 4 og 2 prosent lavere andel av total aktivitet i sektoren¹². I «andre»-kategorien i figur 2 inngår også helseforetak med universitetsfunksjoner. Disse har hatt en fortsatt realvekst fra 2021 til 2022, mens øvrige institusjoner har hatt en nedgang mellom de to årene.

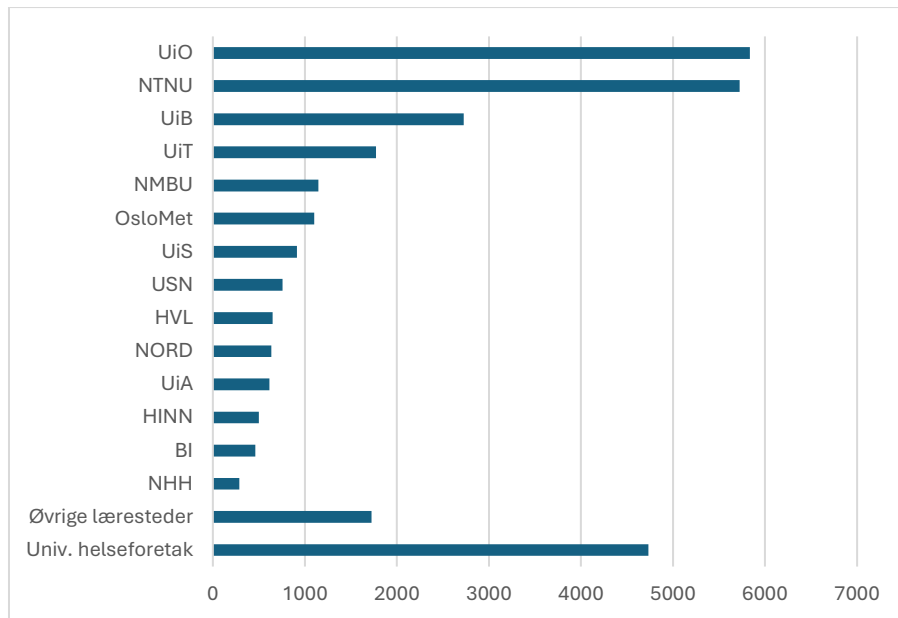
Veksten i FoU-utgifter målt i faste kroner (2015) har vært på 27 prosent ved UiO og 26 prosent ved UiB. Dette er klart under det nasjonale snittet på 53 prosent. Selv om institusjonene utenom BOTT-universitetene samlet har hatt sterkest vekst, er de fleste ganske små i sammenligning. Av de «nye» universitetene etablert fra 2005 og framover,

¹¹ FoU-utgifter er estimat på utgifter til drift og investering i forskning og utvikling i offisiell statistikk, beregnet på grunnlag av institusjonenes regnskap og innrapportert aktivitet. Se dokumentasjon på ssb.no. Data er hentet fra SSB statistikkbank [tabell 13512](#). Nominelle beløp er omregnet til 2015-verdier ved hjelp av SSBs priskalulator. I FoU-statistikken for UH-sektoren inkluderes forskning ved universitetssykehusene.

¹² De BOTT-tilknyttede universitetssykehusenes kommer i tillegg og inngikk tidligere i universitetenes statistikk, men deres andel har vært tilnærmet uforandret.

er NMBU den klart største. Den sterkeste veksten som kan utledes av SSBs statistikker har vært ved tidligere høyskoler som har fått universitetsstatus slik som OsloMet, Universitetet i Stavanger (UiS), Universitetet i Sør-Øst Norge (USN) og Universitetet i Agder (UiA) .

Figur 3 Totale FoU-utgifter 2023, universiteter og høyskoler. Kilde: SSB

En stor del av veksten i høyskolene og de nye universitetene har kommet fra økninger i grunnbudsjettene, med en økning fra 2009 til 2021 på 136 prosent i faste 2015-verdier, mot 60% for sektoren som helhet (UiO 9%, UiB 30%, NTNU 51%), men de har også hatt en betydelig vekst i eksternt finansierte utgifter. Mellom 2009 og 2021 hadde BOTT-universitetene en vekst på 26%, mot 101% i UH-sektoren for øvrig¹³.

HK-DIRs analyser viser likevel at skillene mellom de største universitetene (NTNU, UiO og UiB) og de andre i forskningsintensitet og kvalitet vedvarer ¹⁴[OBJ]

På nasjonalt nivå skaper endringene i institusjonslandskapet en ny situasjon for de etablerte universitetene. Universitetene er helt avhengige av tilstrekkelig finansiering for å kunne gjennomføre forskning på høyt internasjonalt nivå. Forskningsrådet er den største kilden til eksternt prosjektfinansiering i Norge. Konkurransen om midler til forskerprosjekt og sentre blir sterkere ettersom rådets midler ikke øker i takt med institusjonenes vekst og kapasitet. For UiB innebærer det et sterkere behov for å sikre og forbedre kvalitet i prosjektforslag, hvis en skal oppnå resultat som kan styrke vår evne til å beholde ledende forskergrupper og dyrke fram flere miljø på et høyt internasjonalt

¹³ Offisiell statistikk for FoU-utgifter brutt ned på finansieringskilder er tilgjengelig i vedlegg 1.

¹⁴ HKDIR: [Tilstandsrapport for høyere utdanning 2022](#), s 94

nivå. Det innebærer også et sterkere behov for å søke forskningsmidler ut over basisfinansiering og prosjektmidler i forskningsrådet.

Med virkning fra 2025 er den resultatbaserte finansieringen i departementets finansieringsmodell omlagt. Indikatorer knyttet til forskning er tatt ut, og all finansiering er knyttet til utdanning, i tillegg til fullførte doktorgrader. UiBs finansieringsmodell er lagt om for å reflektere departementets modell. For fakultetene og instituttene kan dette gi økonomiske insentiv til å legge større vekt på utdanningsvirksomheten. For universitetet som helhet kan det innebære en risiko for at forskningen nedprioriteres, og at rammene for å kunne bidra i avansert forskning på nasjonale og internasjonale arenaer, svekkes.

UiBs utvikling i eksternt finansiert virksomhet

Status

Grunnbevilgningen utgjør rundt 75 % av UiBs totale inntekter (årsregnskap 2023). I 2024 var grunnbevilgningen på kr 4,6 milliarder av inntekter på totalt seks milliarder. SSBs FoU-undersøkelse anslår at ca 64 % av forskningen ved UiB er finansiert over grunnbevilgningen¹⁵. Internasjonalt er dette en svært høy andel, og gir et relativt handlingsrom som kan være et fortrinn. Regjeringen har signalisert at det ikke vil bli vekst i universitetenes grunnbevilgning i årene framover, ut over det en kan oppnå ved økt gjennomstrømming, studiepoengproduksjon og phd-kandidater. Eventuell styrking av forskningsvirksomheten må derfor skje gjennom intern omfordeling og/eller økt eksterntfinansiering gjennom bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet (BOA).

Betydningen av bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet til universitetets økonomi

BOA styrker UiB dels ved å øke den faglige aktiviteten, og dels ved å avlaste økonomi finansiert over grunnbevilgningen (GB).

Fra grunnbevilgningen ble det regnskapsført 554 mill. kroner i egenfinansiering til BOA i 2023. Dette utløste 1.349 mill. kroner i eksterne midler fra bidragsyttere, og skaper en samlet finansiering på 1.904 mil. kroner som stilles til rådighet for prosjektene i BOA-økonomien. Disse midlene bruker prosjektene dels til å utvide UiBs aktivitet ved å bruke 874 mill. kroner til lønn og drift på nye områder, og dels ved å dekke kostnader som allerede finnes i UiB-økonomien med 1.030 mill. kroner.

Den største posten i nettobidraget fra BOA til GB er overhead. Dette er prosjektenes betaling for indirekte kostnader. Den var netto på 245 mill. kroner i 2023. Frikjøp av tiden til ansatte som arbeider i prosjektene, men som har sin lønn på GB, ga netto over 100

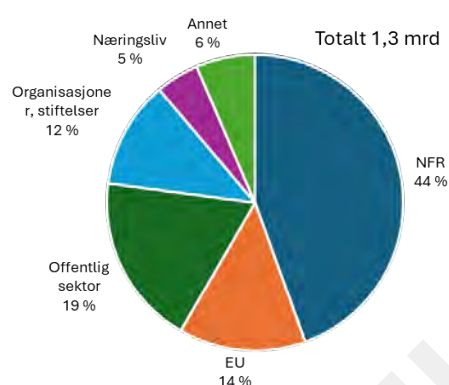
¹⁵ SSB Statistikkbank [tabell 13512](#)

mill. kroner. Leiestedsinntekter (leie for bruk av laboratorier mv) ga netto 79 mill. kroner. BOA-prosjekter dekket også investeringskostnader som føres på GB med 17 mill. kroner i 2023.

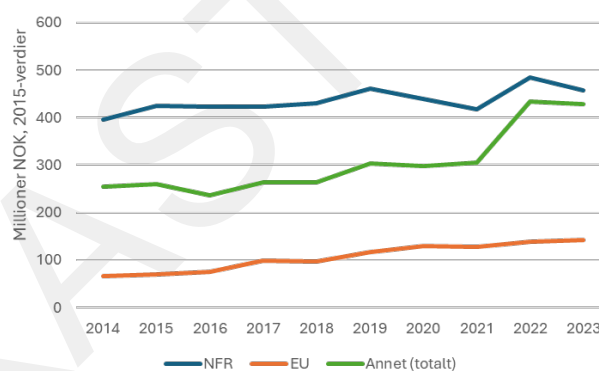
Nettobidrag fra BOA-økonomien på 475 mill. kroner er da forskjellen mellom de 1.030 og de 554, som viser at det i netto går i Grunnbevilgningens favør.

Hvor kommer midlene fra?

Figur 4 viser at Forskningsrådet er den klart største enkeltkilden til ekstern finansiering av forskning ved UiB. Veksten i faste kronebeløp har imidlertid vært moderat over en tiårsperiode (16 %), mens EU-finansiert aktivitet har økt med 115% og alle andre kilder samlet har økt med 69%. I «andre» kategorien veier særlig inntekter fra NORAD (NORHED), DIKU, Mohn-stiftelsen og Equinor tungt, med en særlig markant økning fra 2021 til 2022.

Figur 4 Regnskapsførte BOA-inntekter 2023, etter kilde. DBH.

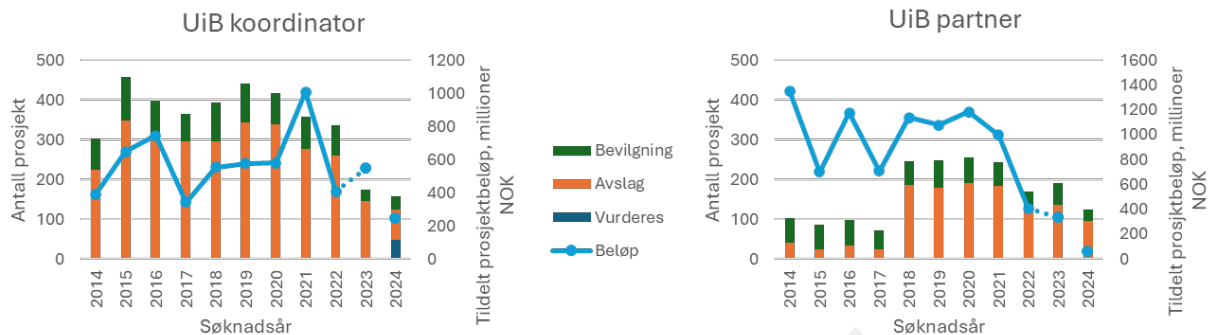
Figur 5 Regnskapsførte BOA-inntekter utenom gaver 2014-2023 etter hovedkilde. Faste 2015 kroneverdier. DBH.

Noe av økningen i «annet»-kategorien kan skyldes utfasing av departementets gaveforsterkingsordning. Gaver og gaveforsterking regnes ikke inn i departementets BOA-statistikk slik den foreligger i Database for statistikk om høyere utdanning (DBH). Ved utfasing av gaveforsterkingsordningen har praksis blitt endret ved at slike overføringer i større grad gis som bidragsinntekter til forskning heller enn gaver. Både forskningsrådsfinansiert virksomhet og finansiering fra andre kilder hadde en reduksjon i realverdier fra et toppnivå i 2022 til 2023, med henholdsvis seks og en prosent, mens eu-finansiert virksomhet steg med to prosent.

Utvikling i forskningsrådsfinansiert aktivitet

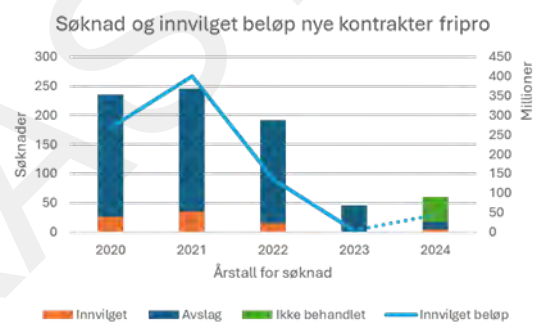
Over tid har UiB hatt en realvekst i BOA-inntekter, også om en ser det i forhold til utviklingen i forskerpersonalet (15% vekst i førstestilling/postdoc fra 2014 til 2023). Inntekter fra forskningsrådet har imidlertid hatt en ujevn utvikling, med en nedgang fra 2022 til 2023. Nedgangen kommer delvis av redusert aktivitet i SSF, med utfasing av tre sentre og etablering av to. Nedgangen skyldes også en betydelig reduksjon i utlyste

midler til forskerprosjekt disse årene, særlig FRIPRO-ordningen som skal understøtte fri og banebrytende forskning, og som er særlig prioritert i UiBs strategi. FRIPRO-ordningen er i tillegg omlagt med formål å redusere søknadsmengden og øke innvilgelsesprosenten.

Figur 7 Søknad, gjennomslag og bevilget beløp til nye prosjekt i Forskningsrådet, for henholdsvis koordinator- og partnerprosjekt. Innvilget beløp for infrastruktursøknader 2023 som er tildelt i 2024, kan endre seg. For partnerprosjekt er det mangelfulle data om søknader før 2018, og søknadsstatus oppgis bare for innvilgede prosjekt. Kilde: NFR.

Virkningen av dette vises tydelig i utviklingen i søknadsaktivitet og innvilgede prosjekt de siste tre årene. I 2023 ble det kun behandlet FRIPRO-søknader til utlysning for tidlig karriere-forskere. UiB oppnådde ingen stipend i utlysningen.

Figur 6 FRIPRO deltakelse 2020-2024. Kilde: NFR

I 2024 er det per medio oktober sendt 60 søknader til løpende frist, og gitt tilsagn på åtte prosjekt. Ytterligere ni forskerprosjekt er tildelt gjennom tematiske utlysninger. Til sammen er tildelte forskningsmidler så langt i år på ca 190 millioner. Nasjonalt er dette et relativt godt gjennomslag (bare UiO har flere tildelinger i FRIPRO). Nivået på tildelinger ligger likevel betydelig under snittet av femårsperioden før 2023 (35 nye forskerprosjekt årlig, med budsjetterte midler på i gjennomsnitt 340 millioner). På den positive siden er innvilgelsesprosenten økt betydelig, fra 11 prosent i perioden 2018-2022, til over 20 prosent i 2024. Det kan være et uttrykk for at nivået på innsendte søknader har økt, men må også ses i lys av at omlegginger i søknadssystemet for FRIPRO har lagt til rette for færre søknader og økt tilslagsprosent

UiB hadde svært gode resultat i Forskningsrådets utlysning av forskningsinfrastruktur av nasjonal viktighet i 2023. Dette er store samarbeidsprosjekter med bred deltakelse nasjonalt. Dersom prosjektene oppnår omsøkt beløp, vil UiBs totale tildeling for 2024 være på nivå med 2021-2022. Midlene i prosjektene blir imidlertid normalt redusert i kontraktforhandlingsfasen (høst 2024), og blir fordelt på partnerne.

Figur 8 Søknader og gjennomslag forskningsrådet 2021-2023, UiB, UiO, NTNU . Kilde: NFR

	Søknad			Tilslag			Suksessrate		
	UiB	UiO	NTNU	UiB	UiO	NTNU	UiB	UiO	NTNU
Forskerprosjekt	638	1136	851	68	147	60	11 %	13 %	7 %
Tematiske utlysninger	155	209	218	18	35	18	12 %	17 %	8 %
FRIPRO	483	927	633	50	112	42	10 %	12 %	7 %
Sentre/infrastruktur	30	44	36	9	11	9	30 %	25 %	25 %
Kompetanse/samarbeid	50	61	195	14	11	39	28 %	18 %	20 %
Koordinering, annet	102	167	216	58	98	117	57 %	59 %	54 %
Innovasjon/kommersialisering	5	19	16	4	6	5	80 %	32 %	31 %
Totalt	825	1427	1314	153	273	230	19 %	19 %	18 %
Per 100 årsverk	17,9	19,5	16,7	3,3	3,7	2,9			

Sammenlignet med de andre forskningsuniversitetene i perioden 2021-2023, plasserer UiB seg mellom UiO og NTNU når det gjelder total aktivitet mot NFR. Hver ansatt søker mindre enn UiO-ansatte, men mer enn NTNU, og oppnår færre prosjekt enn UiO men flere enn NTNU. Suksessraten er også lavere enn UiO, men høyere enn NTNU.

I tillegg til koordinatorsøknader, deltar forskermiljøene også som partner, særlig i større sentersatsinger som SFI. Her er UiBs andel i prosjektene mindre, og forskningsrådets tall indikerer en betydelig nedgang i deltakelse i nye partnerprosjekt fra 2021.

Tabell 1 Bevilgninger fra Forskningsrådet, nye finansierte koordinatorprosjekt etter årstall for vedtak, for forskerprosjekt og totalt. Tall i 1000 kr. Gjennomsnitt for 2020-2022 sammenlignet med 2023 og 2024 per 17. oktober. Tall for 2024 kan endres ved nye tildelinger og reduksjon i tildelte beløp i infrastrukturprosjekt. Kilde: NFR

	Forskerprosjekt			Totalt		
	Gj.sn 2020-2022	2023	2024	Gj.sn 2020-2022	2023	2024
HF	33 180	0	16 764	86 588	2 637	17 099
JUSS	12 004	0	31 030	21 909	0	31 221
KMD	3 911	0	0	3 923	0	0
MED	91 300	23 000	36 000	190 868	38 727	43 843
NT	159 071	8 000	90 548	302 299	36 922	527 098
Museum/andre	4 167	0	0	12 307	19 975	2 116
PSYK	7 160	0	0	8 812	0	0
SV	44 872	0	21 534	96 900	0	98 955
Totalt	355 664	31 000	195 876	723 605	98 261	720 332

Det er store forskjeller i omfang og utvikling av søknadsaktivitet og gjennomslag på fakultetsnivå. De fleste fakultet har hatt betydelig nedgang i tilslag på forskerprosjekt de siste to årene sammenlignet med treårsperioden før. NT og MED har de klart største prosjektporteføljene, og her er reduksjonen fra 2024 til gjennomsnittet for 2020-2022 så langt på henholdsvis 40 og 60 prosent, mens SV og HF har en nedgang på rundt 50 %. Tallene kan endres ved nye tildelinger i FRIPRO desember 2024. Juss er et klart unntak – fakultetet har økning i tildelinger til forskerprosjekt og totalt for alle virkemidler. For den totale bevilgningen til nye prosjekt ligger NT og SV over nivået fra 2020-2022. Dette skyldes bevilgningene til forskningsinfrastruktur, der fire av tiltakene ligger på NT og et på

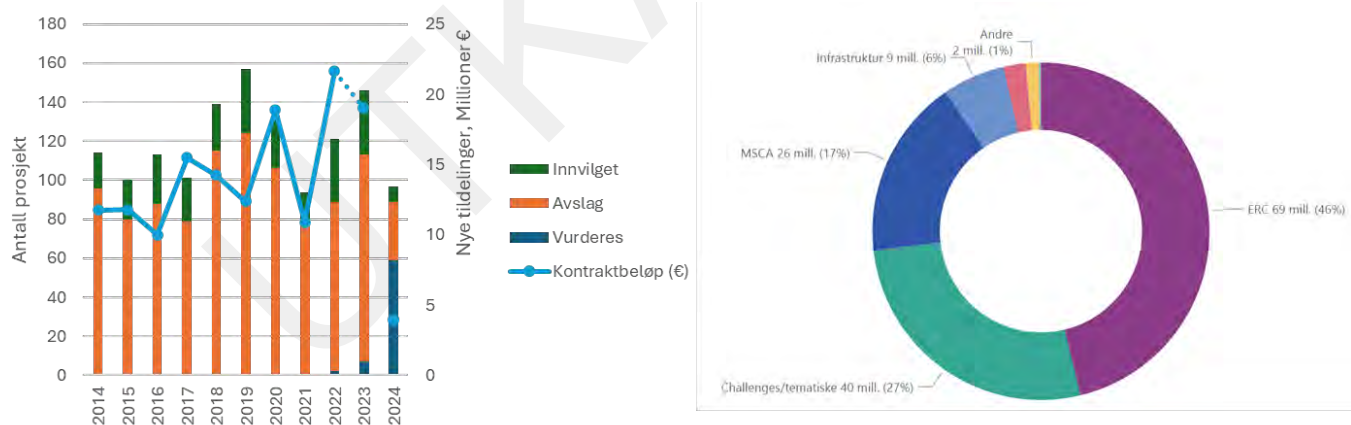
SV. Det er ventet at endelig nivå på bevilgningene til forskningsinfrastruktur vil reduseres i forhold til omsøkt beløp i kontraktfasen.

Samlet kan utviklingen i søknadsaktivitet og gjennomslag indikere at UiB vil ha en videre nedgang i forskningsrådsfinansierte aktiviteter de kommende to årene, særlig dersom søknadsaktivitet i forskerprosjekt videreføres på et lavt nivå. Lav søknadsaktivitet i FRIPRO er en utfordring ikke bare for UiB. Andre universiteter kan likevel dra nytte av å ha hatt større gjennomslag for langsiktige senterbevilgninger og tematiske satsinger fra regjeringen og forskningsrådet de siste årene.

I 2023 hadde UiB tredje største uttelling i sektoren i forskningsrådsfinansierte aktiviteter målt i forhold til forskerårsverk, ca 20 prosent lavere enn UiO og 25 prosent lavere enn NMBU. NTNU ligger omtrent på nivå med UiB¹⁶. Forholdstallet er relativt stabilt over tid. For UiB kan det gode gjennomslaget i infrastrukturutlysninger både nasjonalt og internasjonalt, være en særlig ressurs for å utvikle ny og banebrytende forskning i årene som kommer.

Horisont Europa

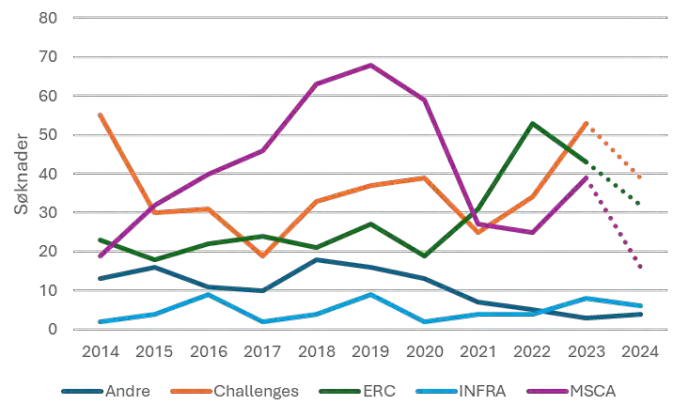
En eventuell nedgang i forskningsrådsfinansierte aktiviteter på kort sikt, kan kompenseres ved økt deltakelse på andre arenaer. Figur 2 foran viser en jevn økning i EU-finansierte forskning over tid ved UiB, med mer enn dobling av det nominelle tilskuddet til UiB over ti år. Økt deltakelse i EU-finansierte prosjekter har vært politisk prioritert over mange år, og har også vært prioritert av alle de store universitetene.

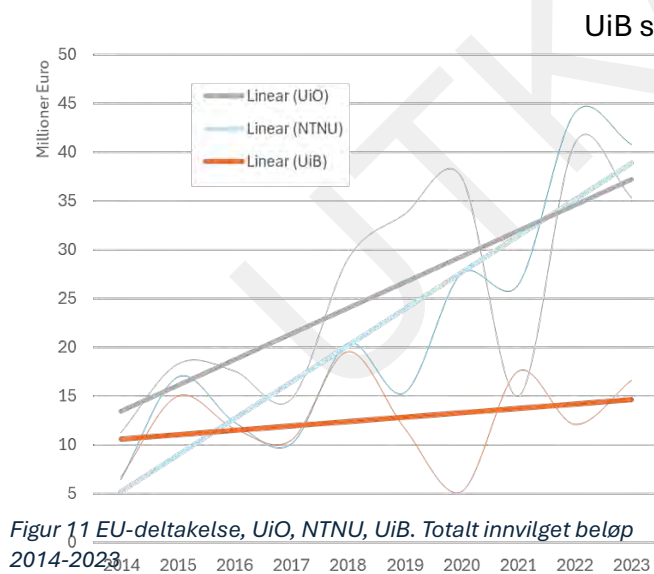
Figur 9 Søknader, innvilgede prosjekter og kontraktbeløp, og fordeling på virkemidler, Horisont Europa 2014-2024. Kilde: UiB

¹⁶ Nøkkeltall fra DBH, <https://dbh-data.dataporten-api.no/Tabeller/bulk-csv?rptNr=750>

Søknad til virkemidlene i horisontprogrammet varierer med årlige utlysninger og prioriteringer i fagmiljøene. De siste seks årene har det ikke vært en entydig trend mot større deltakelse i søknadsprosessene. Over en tiårsperiode har ERC stått for en fjerdedel av søknadene og nærmere halvparten av innvilgede forskningsmidler, og søknad til ERC ligger nå på et høyere nivå enn tidligere rammeprogram. Historisk har søknader til mobilitetsprogrammet Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA) utgjort en stor del av søknadene, særlig delen av programmet som retter seg mot personlige postdoc-stipend (MSCA-PF). Søknader til MSCA-PF har imidlertid gått betydelig ned de senere år, som er hovedgrunnen til at ikke . Flere fakultet har uttrykt skepsis mot deltakelse i dette programmet, på grunn av bekymringer for økonomi i prosjektene. Samtidig har søknad til ERC hatt en stigende tendens. I 2024 ligger UiB an til å sende ca **40 søknader** til ERC, det er noe under tallet på søknader til FRIPRO samme år (60 per medio oktober).

Figur 10 Søknad til Horisont Europa etter søknadstype 2014-2024. I 2024 gjenstår flere større søknadsrunder, bl.a. ERC synergy grants og MSCA Doctoral Networks

Figur 11 EU-deltakelse, UiO, NTNU, UiB. Totalt innvilget beløp 2014-2023

UiB skiller seg fra de øvrige norske

toppuniversitetene ved å ha hatt noe lavere deltakelse og økonomisk uttelling fra EUs rammeprogram over tid. Mens UiO har hatt betydelig gjennomslag i ERC, har NTNU hatt tilsvarende stort gjennomslag i utfordringsdrevne programmer (pilar 2 i horisont Europa. Felles for de øvrige universitetene er den sterke satsingen på rekruttering gjennom MSCA-PF. Tabell 2 viser at NTNU og UiO ved inngangen til 2023 hadde oppnådd rundt 60 tildelinger til

doktgradsnettverk og personlige stipend, mens UiB hadde oppnådd 12.

Tabell 2 Søknad og gjennomslag i ulike virkemidler, Horisont Europa. Status ca per 1.1.2024. Kilde: Forskningsrådet og DBH

Program	Søknader			Innvilget			Suksessrate		
	UiB	UiO	NTNU	UiB	UiO	NTNU	UiB	UiO	NTNU
ERC	95	224	109	14	33	14	15 %	15 %	13 %
MSCA	77	259	285	12	61	56	16 %	24 %	20 %
INFRA	16	19	16	16	13	11	100 %	68 %	69 %
Global Challenges	78	161	420	17	42	93	22 %	26 %	22 %
Other	23	33	90	4	6	8	17 %	18 %	9 %
Total	289	696	920	63	155	182	22 %	22 %	20 %
Pr 100 årsverk	6,3	9,5	11,7	1,4	2,1	2,3			

Tabellen viser også at UiB er fullt på linje med de andre universitetene i form av suksessrate. UiB sender med andre ord betydelig færre, men svært gode søknader, særlig sammenliknet med NTNU som har hatt den sterkeste veksten i EU-finansiert virksomhet. NTNU har i perioden 2021-2023 sendt 12 søknader per 100 årsverk i faglige stillinger (forsker, førsteamanuensis, professor, postdoc), UiO 10 og UiB 6. Dersom fagmiljøene har behov for sterkere forskningsfinansiering, er det grunn til å se hen til hvordan UiO og NTNU har skapt rom for større deltakelse i EUs rammeprogram. Samtidig er det god grunn til å ta lærdom av kvalitetsarbeidet med søknadsskriving som har vært gjort i fagmiljøer med suksess i vår egen institusjon.

Fakultetene følger noenlunde samme mønster for EU-deltakelse som for NFR, med MED og NT som de klart største søkermiljøene, som er naturlig ut fra antallet forskerårsverk ved fakultetene. Volumet av tildelinger er imidlertid enda mer skjevt i retning av NT-fagene. KMD utmerker seg ved å ha få, men sterke søknader.

fakultet	Søknader	Innvilgede	Innvilgelsesprosent	Beløp
⊕ ADM	3	2	67 %	167144
⊕ HF	50	7	13 %	6826069
⊕ JUSS	5	0	0 %	0
⊕ KMD	4	3	75 %	1151560
⊕ MED	102	14	14 %	8491008
⊕ MN	178	45	25 %	25964693
⊕ MUSEUM	5	0	0 %	0
⊕ PSYK	29	3	10 %	1972432
⊕ SV	47	12	26 %	7957773
⊕ UIB	8	2	25 %	2226751
Totalt	431	88	20 %	54757430

Innledningsvis ble det referert til flere nylige rapporter som peker på behov for å øke satsingen på grunnleggende og banebrytende forskning i Europa. Universitetene er sentrale i å utvikle og dele ny kunnskap og kompetanse,. Som breddeuniversitet kan UiB spille en viktig rolle i å forme morgendagens samfunn. Gitt utviklingen i nasjonale rammevilkår er UiB avhengig av å sikre større og bredere økonomisk grunnlag både for å

oppretholde dagens nivå, men særlig for å løfte flere fagmiljøer til et ledende internasjonalt nivå. Da er økt og bedre deltakelse i konkurransearenaer ikke til å unngå.

Drivkrefter i BOA-arbeidet. Innsikter fra UiB FRAM.

Rammer for kvalitet i forskning ved UiB

Målet med styrket eksternfinansiering er å skape økonomiske betingelser som gjør det mulig for fagmiljøene å oppnå ambisjoner for det vitenskapelige arbeidet. På konkurransearenaer for forskningsmidler er høy kvalitet i eksisterende forskning og prosjektforslag en forutsetning for å nå opp. Prosjektet FRAM – rammer for kvalitet ved UiB analyserte og evaluerte rammene for forskningskvalitet ved UiB i 2021. Prosjektet fokuserte både på ansattes og faglig ledelses erfaringer og vurderinger. Analysefirmaet Ideas2evidence gjennomførte datainnsamling og sammenstilte resultatene fra de empiriske undersøkelsene¹⁷. Rapporten kan gi pekepinn på mulige retninger for fagmiljøene.

Instituttledernes vurderinger

I undersøkelsen ble lederne for alle instituttene ved universitetet bedt om å angi styrker, svakheter, muligheter og trusler for forskningen ved eget institutt. Svarene ble systematisert og kodet. Instituttledernes vurderinger av eksterne trusler svarer godt til bildet som er tegnet foran: økt konkurranse og dårligere økonomiske betingelser var blant de mest hyppig forekommende svarene, sammen med begrensede muligheter for eksternfinansiering. Men ulike finansieringskilder ble også sett på

Tabell 3 UiB FRAM - instituttledernes vurderinger

Styrker	Svakheter
Kompetente og motiverte ansatte Fagmiljø/kultur Forskningens relevans, kvalitet og bredde	Tidspress Fagmiljø/kultur Begrensede ressurser
Forskningens relevans Samarbeid og nettverk Finansieringskilder	Begrensede muligheter for eksternfinansiering Dårligere økonomiske betingelser Økt konkurranse
Muligheter	Trusler

som en mulighet blant flere. Kompetente og motiverte ansatte ble trukket fram som den største styrken ved UiB. Spennet i fagmiljøene viste seg i vurderingen av fagmiljø og kultur der det var omtrent like mange instituttledere som så på fagmiljø og kultur på instituttet som en styrke som dem som så på dette som en svakhet.

¹⁷ Ryssevik m. flere (2021): Rammer for kvalitet - Undersøkelse om rammebetingelser for kvalitet i forskning ved UiB. Ideas2Evidence rapport 2:2021

Instituttlederne ble også spurt om instituttet hadde egne strategiske mål for forskning. Hele 28 av 33 institutter oppga at de hadde dette. Det hyppigst forekommende målet var å styrke eksternfinansiering og øke antall søknader. Instituttene er fordelt på alle fakultetene utenom medisin. En annen sentral prioritet er forskning på høyt internasjonalt og nasjonalt nivå – åtte institutter oppga dette. Instituttlederne ble også spurt om lokale tiltak for å fremme forskning av høy kvalitet. 15 institutter nevnte tiltak knyttet til søknadsarbeid. Av ting som ble nevnt, lister Ideas2evidence-rapporten blant annet «*bedre informasjonsflyt om muligheter til å søke om eksternfinansiering, seminarer og workshops om søknadsskriving, arbeid med å fremme en delings- og samarbeidskultur rundt søknader, og at arbeid med å utvikle søknader skal bli prioritert. Alle fakulteter er representert blant instituttene som trekker frem tiltak i denne kategorien*»¹⁸. Undersøkelsen bekrefter dermed at ekstern finansiering er en prioritet ved mange institutt, og at nesten halvparten har strategiske tiltak for dette. Viktigheten av strategiske tiltak blir tydelig når vi ser på faktorer i undersøkelsen som henger sammen med instituttenes resultater.

Rammer som påvirker instituttenes resultat

Hva må til for at instituttene skal oppnå gode resultat innen forskning? I FRAM-prosjektet ble det også gjennomført en spørreundersøkelse rettet mot alle universitetets faglige ansatte. Fagmiljøenes vurderinger ble så sammenstilt med instituttenes resultater i form av nivå på ekstern finansiering og vitenskapelig publisering (publikasjonspoeng)¹⁹. Spørreundersøkelsen gikk ut til alle universitetets faglige ansatte, og 46 prosent svarte. I alt elleve dimensjoner ved forskningskvalitet ble identifisert ved sammenstillinger av holdningsspørsmål. UiBs ansatte ga mest positive vurderinger av fagmiljøenes faglige ambisjoner, forskningsetikk og akademisk frihet som rammer for kvalitet. De minst positive vurderingene gjaldt tid til forskning og økonomiske ressurser.

Analyser fra Ideas2evidence viser at de faktorene som samvarierer mest både med gjennomslag i forskningsfinansiering og publisering, er søknadskapasitet og fagmiljøets ambisjoner. Også intern kultur spiller en sentral rolle og er sterkt korrelert med gjennomslag i ekstern finansiering på instituttnivå. Intern kultur teller noe mer enn forskningsstøtte og forskningstid, som også er signifikant korrelert.

Det er naturlig at søknadskapasitet spiller en stor rolle for gjennomslag i ekstern finansiering.²⁰ Det er kanskje noe mer overraskende at det også skal ha mye å si for resultater i form av publisering, noe som kan tyde på at søknadskapasitet i seg selv ikke

¹⁸ Ibid, s 32

¹⁹ Ibid, s. 62

²⁰ Dimensjonen måles ved vurderinger av instituttenes arbeid med søknadskompetanse, administrativ støtte i søknadsfasen og tid til søknadsarbeid

nødvendigvis er en objektivt målbar størrelse. Betydningen ²¹ - undersøkelsen indikerer at høye målsetninger i fagmiljøene henger sammen med deltakelse og gjennomslag i konkurransearenaer for forskningsmidler, og resultater i form av publisering.

Tabell 4 Holdningsdimensjoner (vurdering av rammer) som henger sammen med nivå av ekstern finansiering og publisering på instituttnivå. Det juridiske fakultet er utelatt fra korrelasjonsanalysene fordi det ikke har institutter. Kilde: Ideas2evidence, UiB FRAM ku

Ekstern finansiering		Vitenskapelig publisering	
Rammer	Korrelasjon	Rammer	Korrelasjon
Søknadskapasitet	0,603	Faglige ambisjoner	0,451
Faglige ambisjoner	0,589	Søknadskapasitet	0,451
Intern kultur	0,585	Forskningsstøttefunksjoner	0,401
Forskningsstøttefunksjoner	0,524	Økonomiske rammer	0,384
Forskningstid	0,491		
Akademisk frihet	0,400		

Når det gjelder finansiering kan det være verdt å trekke fram rammer for intern kultur spesielt, fordi det ikke retter seg konkret mot arbeid med søknader og egen motivasjon. Faktoren er konstruert av svarene på sju påstander:

- Det er god interaksjon mellom ulike forskere og forskningsgrupper innad på [institut]
- Jeg har tilgang på gode møteplasser som samler forskere på tvers av fagmiljø
- Fagmiljøet mitt har en sterk delingskultur
- I mitt fagmiljø er tverrfaglig samarbeid viktig
- Fagmiljøet mitt er preget av mangfold
- Fagmiljøet mitt er kjennetegnet av gode faglige diskusjoner

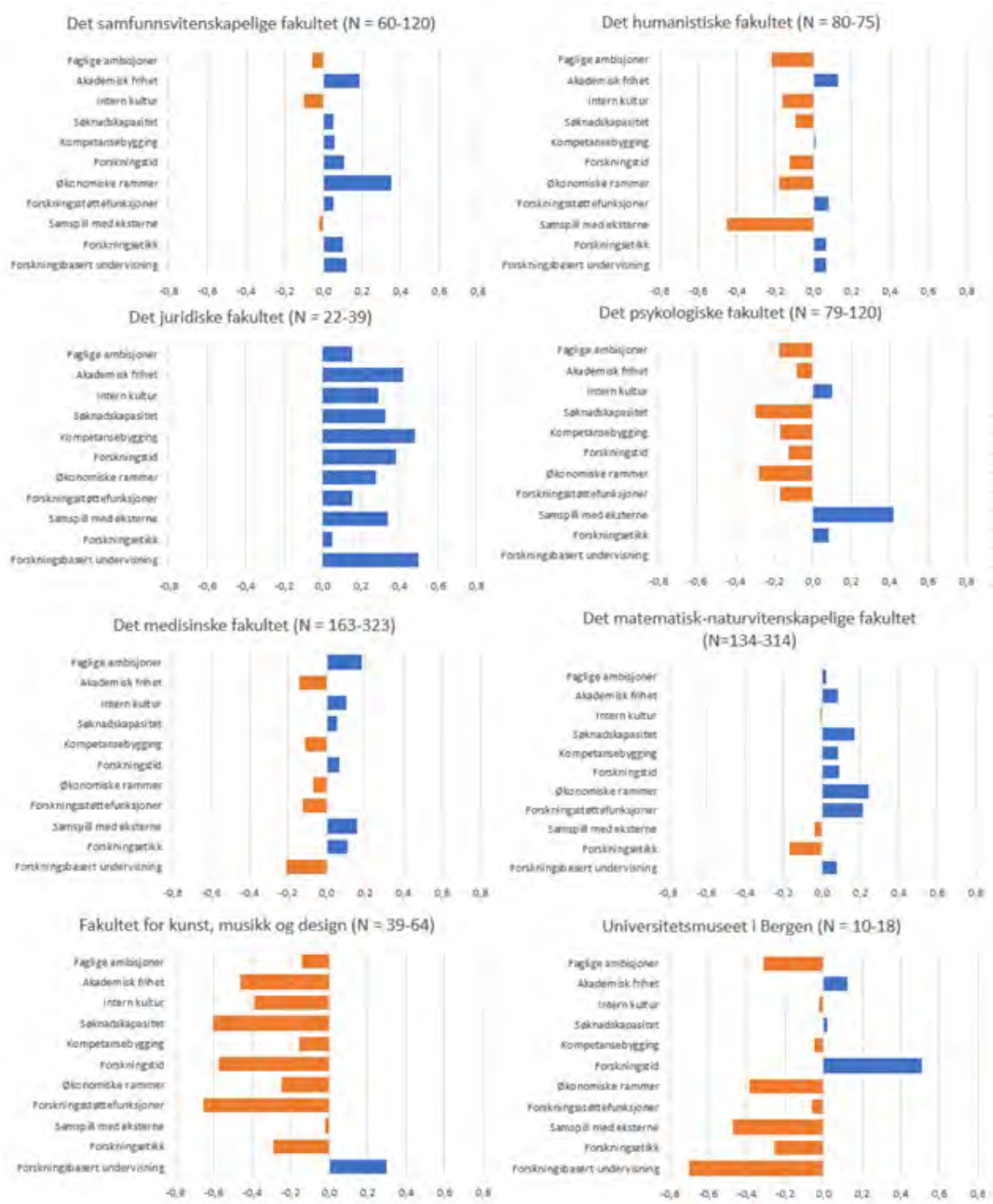
Det å skape gode kollegiale miljø og ha en kultur for samhandling, deling og faglige diskusjoner ser altså ut til å ha en direkte påvirkning på instituttenes gjennomslag i eksterne konkurransearenaer. De fleste i undersøkelsen gir en positiv evaluering av egne fagmiljøer, men det er også betydelige variasjoner mellom ulike fakultet, som vist i figur 12. Figuren gir klare indikasjoner på at rammebetingelsene for forskning oppleves svært forskjellig i ulike deler av organisasjonen.

Forskningsstøtte har også sterk sammenheng med ekstern finansiering og publisering. Dette dreier seg ikke mot søknadsstøtte, men tilgang til forskningsinfrastruktur, teknisk støtte og støtte i drift av prosjekt. De to faktorene imidlertid er sterkt korrelert i datamaterialet. Betydningen av forskningsstøtte går igjen i samtaler med fagmiljø som

²¹ Dimensjonen måles ved vurderinger av fagmiljøenes mål om å være ledende i fagfeltet, om instituttet har høye ambisjoner, og om faglig kvalitet er et viktig tema i fagmiljøet.

har gjort det sterkt i utlysninger i EU og forskningsrådet, og vil bli videre drøftet senere i dette dokumentet²².

Figur 12 Dimensjoner for kvalitet i forskning. Ideas2evidence: UiB FRAM kunnskapsgrunnlag, s 29.

²² Forskningsstøtte er også den eneste dimensjonen der det er synlige forskjeller mellom stillingsgrupper: professorer og førsteamanuenser vurderer dette mer negativt enn stipendiater og postdoktorer.

Undersøkelsen spurte også om hvilke områder fagmiljøene oppfattet størst behov for endring ved UiB. En fjerdedel av respondentene ga uttrykk for behov for endring i fagmiljø og intern kultur. I utdypende fritekstsvaer nevnte mange behov for møteplasser og arenaer for akademiske samtaler, samt generasjonsproblematikk særlig med hensyn på hvordan unge forskere blir integrert i fagmiljøene.

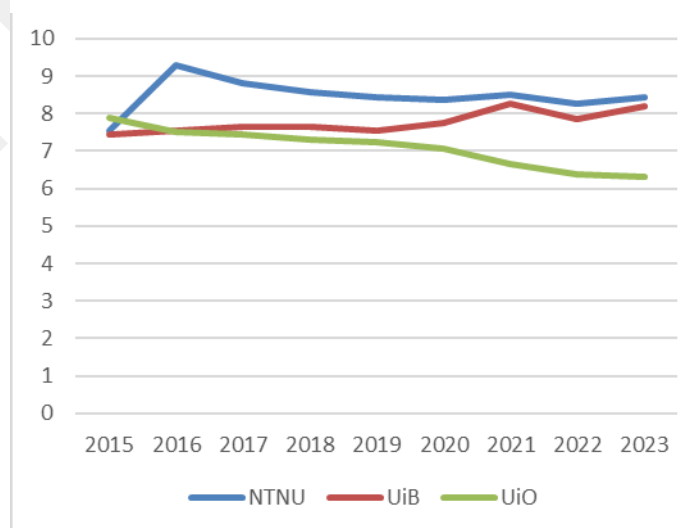
Økonomi og ressurser var den enkeltfaktoren som flest pekte på som område med behov for endring. Hele 59 prosent av oppgavene svært stor eller stor grad av behov for endring i økonomiske rammer. Det er særlig det medisinske fakultet og universitetsmuseet som skiller seg ut her. Mer enn 250 respondenter utfylte svaret sitt med fritekstkommentarer. Svært mange peker på behov for basisfinansiering, oppstartmidler og midler til mindre prosjekt som ikke dekkes av tradisjonelle finansieringskilder. Mange trekker også fram lavt finansieringsnivå og stor konkurranse i FRIPRO-ordningen, og at lav suksessrate er demotiverende for søknader. Mange, også ved de mest forskningstunge fakultetene, peker på få relevante tematiske utlysninger og kompliserte søknadsprosesser, og samtidig gir flere bekymring over politisk styrt programforskning og vridning av fakultetenes forskingsområder. Blant de som peker på økonomi og ressurser som hovedutfordring gir få uttrykk for at konkurransebasert forskningsfinansiering er et gode. Utviklingen som skissert foran tyder på å at fagmiljøene ikke vil få mindre behov for dette framover.

Forskningstid er den faktoren som nest flest (58 prosent) oppgavene som behov for endring.²³ Det er særlig ansatte i delte stillinger som peker på dette.

En stor del av respondentenes kommentarer knytter seg til undervisning. UiB FRAM er fulgt opp i et eget delprosjekt, «FRAMtid», som en ramme for instituttene arbeid med å tilrettelegge for mer sammenhengende tid til forskning. De mest aktive instituttene i oppfølgingsprosjektet har særlig tatt for seg organisering av

undervisning. Sluttrapporten i UiB FRAM-prosjektet pekte på at studenttallet ved UiB hadde økt betydelig over en tiårs periode, uten at faglige årsverk hadde økt tilsvarende. Utviklingen har vedvart etter at FRAM-rapporten ble publisert (våren 2021). Det innebærer at undervisningsoppgavene for den enkelte ansatte faktisk kan ha økt.

Figur 13 Studenter per faglig årsverk, UiB, UiO, NTNU. Kilde: DBH

²³ Det er også den dimensjonen flest oppfatter som negativ i de sammensatte skalaene.

Økningen i forholdstallet siden 2015 er størst på HF, men også MED, SV og NT har fått flere studenter per faglig ansatt over en tiårsperiode.

Ved andre institusjoner er trenden annerledes. NTNU fikk en kraftig dreining i forholdstallet etter fusjon med fire utdanningstunge høyskoler i 2016, men har gradvis kommet ned på UiBs nivå. UiO har hatt nedgang i forholdstallet i hele perioden. NIFUs tidsbrukundersøkelse 2021²⁴ viste også at personer i førstestilling ved UIB brukte noe mer tid på undervisning enn UiO (37 vs 33 prosent av arbeidstiden), og noe mindre tid på forskning (26 mot 28 prosent). Det kan nevnes at også UiS, som har hatt en betydelig økning i FoU-andelen av virksomheten i perioden, også har hatt en betydelig nedgang i forholdstallet mellom ansatte og studenter etter oppbemanning i førstestillinger.

I minst like stor grad som undervisning, er det administrative funksjoner som går igjen i som "tidstyv" fra forskning i fritekstsvarene i FRAM-undersøkelsen, og disse framstår også som mer utfordrende. Dette går også igjen i samtaler og intervjuer med faglige nøkkelpersoner. Mye tid går med til å løse ikke-faglige oppgaver som kunne ivaretas av administrative funksjoner. Særlig gjelder dette ansatte med prosjektlederansvar og andre faglige ledere, og det er stor forskjell mellom ulike typer prosjekt.

Tid til søknadsskriving går ikke i like stor grad igjen som en utfordring akkurat i denne sammenhengen. I Norge finnes det ikke gode tall på dette. I den svenske FoU-statistikken, som gjennomfører tidsbrukundersøkelser som ligner på den norske, anslås det at ca 5 prosent av FoU-tiden går med til søknadsskriving. Ettersom søknadsskriving i større grad er en forutsetning for forskningstid i Sverige, er det ikke klart at dette tallet gir noen god indikasjon for Norge.

Til tross for at mange institutt oppga tiltak innen dette området, ga en stor andel - 45 prosent – uttrykk for behov for bedre søknadskompetanse. Fritekstsvaret peker på behov for kurs og workshops særlig rettet mot yngre forskere, administrativ støtte fra forskningsrådgivere, bedre kvalitet i søknadsstøtte, hjelp til å finne informasjon, utlysninger mm. Disse respondentene, som kommer fra alle fakultet, kan selvsagt tilhøre instituttene som *ikke* oppga å ha slike tiltak i instituttlederundersøkelsen.

²⁴ Wendt et al: Når timene telles. Tidsbruksundersøkelsen 2021. NIFU arbeidsnotat 2021-15

Del 2: Kultur, organisering og tiltak på fakultet og institutt ved UiB og ved andre institusjoner

Forskerperspektivet: motivasjon for deltakelse, kvalitetsarbeid og gjennomføring av forskerprosjekt

Medlemmer i arbeidsgruppen for prosjektet «styrket eksternfinansiering» representerer fagmiljø med sterke resultat, muliggjort blant annet ved å oppnå finansiering fra flere kilder. Arbeidsgruppen har bidratt ved å dele erfaringer og innsikt rundt bygging av fagmiljø, deltakelse i konkurransearenaer og gjennomføring av prosjekt og sentre. Medlemmene i arbeidsgruppen representerer fagmiljøer som reflekterer ulike fagtradisjoner med stor betydning for UIB. Noen av medlemmene er tilknyttet sentre og satsinger ved UiB:

Arbeidsgruppens medlem førsteamanuensis Marry-Anne Karlsen sitter i styret for IMER (Bergen International Migration and Ethnic Relations Research Unit) og mottok et ERC Starting grant innen feltet i 2022. IMER er et tverrfaglig samarbeid mellom UiB, CMI og NORCE, og har hatt gjennomslag for en rekke prosjekter finansiert av forskningsrådet, EU og andre. Migrasjonsforskning er et sentralt tema i UiBs satsingsområde for globale utfordringer, som vedtatt av universitetsstyret i 2022.

Arbeidsgruppens medlem professor Natalie Reuter er direktør for Computational Biology Unit (CBU), et tverrfakultært senter for forskning og utdanning innen bioinformatikk. Senteret utvikler nye metoder for å besvare grunnleggende spørsmål innen livsvitenskap. CBU utfører teoretisk og anvendt forskning innen biomolekylær modellering, matematisk modellering, RNA-biologi, marin systembiologi, presisjonsmedisin og kvinnehelse, og koordinerer den norske noden av forskningsinfrastrukturen ELIXIR. Senteret er delfinansiert av Trond Mohn-stiftelsen. I Forskningsrådets fagevaluering av biovitenskap i 2024 fikk senteret høyest mulig vurdering.

Arbeidsgruppens medlem professor Clive Bramham er senterleder for Mohn forskningssenter for hjernen ved Universitetet i Bergen (UiB). Senteret er dedikert til å forstå plastisitet og dynamikk i nevralt kretsløp i hjernen og er et samarbeid mellom UiB og NTNU. Senteret ble offisielt åpnet 13. oktober 2021 (<https://www.uib.no/mrcb>). Med støtte fra Trond Mohn-stiftelsen, fokuserer forskningen på hvordan hjernen tilpasser seg og endrer seg gjennom erfaring, og undersøker også hvordan disse prosessene påvirkes ved nevrologiske sykdommer som Alzheimers.

Instituttlederen har en helt sentral funksjon for den strategiske tilretteleggingen for forskning på høyt internasjonalt nivå. Arbeidsgruppens medlem Steinar Bøyum er instituttleder ved Institutt for filosofi og førstesemesterstudier (FOF) ved det

humanistiske fakultet. Instituttet skiller seg fra de foran omtalte fagmiljøene som er representert i arbeidsgruppen ved å være mer undervisningstungt, og har stort fokus på formidling. Mulighetene til å forske på høyt nivå handler ved dette instituttet ofte mer om tid enn om penger. Instituttet huser ni ulike forskergrupper, og har i snitt over siste fem årene hatt en høyere andel publisering i de fremste internasjonale tidsskriftene (nivå 2 i den nasjonale publiseringsindikatoren), enn fakultetet for øvrig og UiB totalt. Forskningsrådets humanioraevaluering (2017) beskrev forskningens kvalitet som «very good across a large range of fields»²⁵. Bøyum er i tillegg professor II ved senter for profesjonsstudier, OsloMet, som i stor grad baserer forskningen sin på prosjektmidler fra forskningsrådet og andre kilder.

Arbeidsgruppens leder, Ragna Aarli, er prodekan ved Det juridiske fakultet. I likhet med FOF er fakultetet undervisnings- og formidlingstungt, og mulighetene til forskning på høyt nivå handler om frigjøring av tid til forskning. Likevel har fakultetet de senere år hatt stor økning i gjennomslag i forskningsrådets utlysninger, både som koordinator og som partner i tverrfaglige samarbeid, etter positiv evaluering i Forskningsrådets evaluering av juridiske fag.

Arbeidsgruppen har blant annet drøftet problemstillinger rundt motivasjon for å delta i søknadsprosesser, om gjennomføring av forskningsprosjekt og fagenhetenes rolle. Spørsmålene som la grunnlag for samtalene er listet i vedlegg 4.

På spørsmål om hvilke faktorer som påvirker egen motivasjon for å utarbeide søknader om forskningsmidler, ble personlig forskertrang og behov for finansiering for å gjennomføre forskningsideer løftet fram som de mest sentrale drivkreftene. Betydningen av tilgang på eksterne midler for å kunne gjennomføre forskningsideer var imidlertid ikke like stort for alle. For fagmiljøene innen medisin og naturvitenskap ble finansiering pekt på som en forutsetning for å kunne utføre forskning. I humsam-fag (humaniora, samfunnsvitenskap, juss) der forskningen gjerne er mindre kapitalintensiv, ble ikke finansiering sett på som en nødvendig forutsetning for forskningsaktiviteten til ansatte i faste stillinger.

I gruppen ble det pekt på teamutvikling som en annen viktig motivasjonsfaktor, særlig vektlagt av representanter fra humaniora og samfunnsvitenskap. Finansiering gjør det mulig å få tilknyttet rekrutteringsstillinger i prosjektene, og muligheten til å arbeide i team ble trukket fram som verdifull. Større forskergrupper kan være positivt for publisering og anerkjennelse fra fagfeller. Internasjonale nettverk og anerkjennelse er en motivasjon for mange.

Mulighet for skjermet forskningstid og reduserte undervisningsoppgaver ble også nevnt som mulige motivasjonsfaktorer. Det ble pekt på at omfanget av undervisningsoppgaver

²⁵ [Norges forskningsråd \(2017\)](#): Evaluation of the Humanities in Norway. Report from Panel 6 – Philosophy and Studies in Science and Technology.

enkelte steder kan fylle hele stillingen og gjøre det vanskelig å utvikle prosjektideer. Forskere som er rekruttert internasjonalt har ofte en annen kultur og lavere terskel for å delta i utlysninger.

I arbeidsgruppens diskusjoner ble det også pekt på at oppgaver knyttet til prosjektledelse, i gjennomføringen av et prosjekt, faktisk kan være demotiverende for nye initiativ. Begrunnelsen for dette er at prosjektledelse ofte medfører betydelig administrativt merarbeid ut over selve forskningsprosessen. Særlig i samarbeidsprosjekter (eksempelvis EU pilar 2) kan den administrative byrden være stor og belastende for prosjektleder. God administrativ støtte kan veie opp. Fagmiljøene er avhengige av å ha forskningsrådgivere og økonomer.

I tillegg kan lav suksessrate virke demotiverende. Forskningsrådets utlysninger har også for lave støttebeløp til å være motiverende i kapitalintensive disipliner. Satsene har vært uendret over en lengre periode, samtidig som beløpet skal dekke flere utgifter, bl.a. til infrastruktur, som kan være gratis dersom en ikke har ekstern finansiering.

Til ERC gir flere miljø undervisningsfri i søknadsfasen, eksemplvis semesteret før fristen eller godskriver søknadsarbeidet som undervisningstimer i fakultetets regnskap. Det ble også gitt eksempel på et fagmiljø som arrangerer seminar en til to ganger i året, der unge forskere kan pitche ideer for erfarne forskere. Ett institutt har som regel at alle forskergrupper skal være aktive innen søknadsarbeid, og forskergruppeledere har ansvar for å levere planer for hvem som skal søke hva over en treårs periode. Noen steder er det også knyttet faste satser i forbindelse med undervisningsregnskap for ulike søknadstyper.

I hvilken grad er søknadsarbeid et kollektivt ansvar? Dette varierer mellom fagmiljø og søknadstyper. Sentersøknader er avhengig av større grupper. I EU-søknader og større utlysninger er det vanlig å få bistand. Forskningsrådgivere blir trukket fram som sentrale ressurser av flere. Erfaring med å kjøpe tjenester varierer. Hjelp med språk, sjargong og særlige krav i søknadene (eksempelvis beskrivelser av impact/virkninger) er viktig særlig i EU-søknader, her kan ofte også forskningsrådgivere bidra. Noen fakultet arrangerer søknadsseminar der søkere utvikler prosjektforslag sammen, da blir oppgaven mer kollektiv.

Egen deltakelse i vurderingspanel ble trukket fram som en særlig verdifull erfaring, da det gir førstehånds innsikt i hvordan søknader blir behandlet og hva evaluatorene reagerer på.

Forskningsrådets nye rutiner med karanteneordning og løpende frister i fripro r trukket fram som hemmende: en blir redd for at søknader ikke holder tilstrekkelig mål, og mangel på frister gjør at en trekker ut arbeidet med søknadene.

Grunnenhetenes rolle: Det ble blant annet tatt opp problemstillinger knyttet til kommunikasjon på fellessamlinger, frikjøp og markering av prosjekttilslag.

Noen institutter er særlig undervisningstunge, da blir det lite fokus på prosjektfinansiering på fellessamlinger og lignende arenaer siden mange ikke har omfattende FoU-tid. Frikjøp brukes av de fleste, men i varierende grad, og med ulike kriterier. Ikke alle er interessert i fullt frikjøp, selv om instituttene tilbyr det. Det ble kommentert at en heller ville hatt frikjøp fra administrative oppgaver enn undervisning. Ved et institutt gis det mulighet for egnt undervisningsemne/forskningsseminar på masternivå knyttet til prosjektets tema, noe som ses på som verdifullt.

Grunnenhetene har ulik praksis med rekrutteringsstillinger knyttet til prosjektfinansiering. Et fakultet gir frikjøp bare til finansierte prosjekt der rekrutteringsstilling inngår. I noen sammenhenger gir fakultetene basisfinansierte rekrutteringsstillinger til finansierte prosjekt, og i noen sammenhenger gir instituttene slike stillinger. På grunn av lavere verdi av finansiering er det eksempler på at slike ordninger er faset ut for FRIPRO-prosjekt. Flere har ordninger for fast ansettelse knyttet til ERC-finansiering.

Det ble ikke gitt uttrykk for at det var vanlig med markering av oppnådde prosjektinnvilgelser på grunnenhetene.

Organisering av eksternfinansiert virksomhet ved UiB

Støtte til eksternfinansiert virksomhet er organisert i to nivåer. Den sentrale Forsknings- og innovasjonsavdelingen, FIA, har et overordnet koordineringsansvar for EUs virkemidler og Forskningsrådets senterordninger som SFF, SFI, KI samt forskningsinfrastruktur, mens støtte til andre virkemidler følges opp fra fakultet og institutt. Ikke alle grunnenhetene har egne forskningsrådgivere, og FIA bistår fakultetene etter behov og kapasitet. Det sentrale BOA-teamet²⁶ gir kompetanseheving og opplæring til administrativt støtteapparat lokalt og sentralt, og utarbeider støtteordninger i alle faser av prosjektets syklus, Som en del av kunnskapsgrunnlaget i prosjektet pågår det nå et arbeid med å kartlegge eksempler på organisering av BOA-virksomheten på ulike enheter -organisering på UiB. Prosjektet har blant annet gjennomført møter med instituttlederne og forskningsrådgivere ved grunnenhetene, og arbeidsgruppen i prosjektet vil også bidra med sine personlige erfaringer fra eksternfinansiert virksomhet. Det endelige kunnskapsgrunnlaget vil fremstilles i neste delrapport til Forskningsutvalget. En fullstendig liste over møter og workshops følger i vedlegg 1.

²⁶ BOA-teamet er en forskningsadministrativ matrise med medlemmer fra FIA, Økonomiavdelingen, HR-avdelingen, Kommunikasjonsavdelingen, Universitetsbiblioteket, IT-avdelingen, Studieveilingen og Eiendomsavdelingen. Temaet koordineres av BOA-teamleder fra FIA.

Frikjøp i forbindelse med eksternfinansiert virksomhet er organisert ulikt ved UiB, og det finnes flere lokale ordninger og retningslinjer ved fakultetene. HR-avdelingen fikk våren 2024 i oppdrag fra Forhandlingsutvalget å kartlegge hvordan dette praktiseres ved UiB. Rapporten ble lagt fram for Forhandlingsutvalget 2. oktober 2024, og vil bli fulgt opp videre. Kartleggingen viser i korthet at det er stor variasjon i hvordan frikjøp / kompensasjonsmidler for arbeidstid i BOA-prosjekt organiseres. I tilbakemeldingene fra flere av fakultetene pekes det på et behov for fleksibilitet i bruk av egeninnsats og frikjøp. Rapporten følger som vedlegg 7.

Organisering av eksternfinansiert virksomhet ved andre institusjoner

Prosjektet har gjennomført samtaler med administrativ ledelse ved Universitetet i Oslo (UiO), Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) og Aarhus Universitet i Danmark. Hovedfokuset har vært å undersøke hvordan disse institusjonene organiserer sin eksternfinansierte forskning, og få fram eksempler fra noen institutt og fagmiljø ved disse institusjonene.

Universitetet i Oslo

UiO har bygget opp en desentralisert modell der den forskningsadministrative støtten er lagt til fakultetene og instituttene, mens den sentrale Forsknings- og innovasjonsadministrasjonen (FIADM) har et overordnet ansvar for sentrale forskningsadministrative tjenester. Den forskningsadministrative støtten er organisert i nettverket FANE-UiO. Den består av forskningskontaktene ved fakultetene, sentrene og museene, og koordineres av FIADM. Alle fakultetene har også lokale forskningsadministrative nettverk. Disse fungerer som samarbeidsnettverk for alle som har oppgaver knyttet til forskningsadministrasjon ved fakultetene.

UiO er medlem av The Guild, som består av 22 forskningsintensive medlemsinstitusjoner fra 16 ulike land <https://www.the-guild.eu/> Ved UiO ser man en tendens til at flere av medlemsinstitusjonene i The Guild nå samler den administrative forskningsstøtten i sentrale enheter. UiO har satt i gang en pilot for undersøke hvordan de på en mer systematisk måte kan skaffe seg oversikter over relevante og søkbare virkemidler utenfor Europa, og tester nå bl.a. ut søkemotoren «Research Connect» [Access Specialist Research Funding For Research Organisations \(myresearchconnect.com\)](https://www.accessspecialist.com/). NTNU har hatt en lisens på dette i flere år. Flere av medlemsinstitusjonene i The Guild har medlemskap i Research Connect på fakultetsnivå. Flere av fagmiljøene ved UiO har over tid bygget opp en sterk kultur for excellence, men det er fortsatt et uutnyttet potensiale innenfor andre virkemidler som eksempelvis Pillar II i Horizon Europe. UiO gjennomfører årlige, bilaterale møter med fakultetene om forskningsvirksomheten ved enhetene. I likhet med UiB legger UiO stor vekt på forskning i utviklingsavtalen med KD. UiO fører også dette formatet ned på fakultetsnivå, ved at fakultetene utarbeider egne utviklingsavtaler med

universitetsledelsen. Avtalene tar hensyn til fakultetenes egne premisser, men fakultetene bes også å ta hensyn til universitetets strategi og utviklingsavtale med KD. Avtalene danner grunnlag for ledelsesdialog med fakultetene.

HF-fakultetet og SV-fakultetet ved UiO har egne forskningsseksjoner. Den faglige ledelsen ved alle instituttene har egne forskningsledere. Begge fakultetene kan vise til meget gode resultater i excellence-pillaren. Arbeidsgruppen har derfor kartlagt arbeidet med forskningsfinansiering ved disse to fakultetene nærmere.

Ved HF-fakultetet (UiO) har alle instituttene en eller flere forskningsrådgivere, som arbeider sammen med forskningslederne om å mobilisere søkere til eksternfinansiering. Forskningsrådgiverne bistår søkerne i søknadsprosesser. Rundt 2016 ble det tilsatt en EU-rådgiver på fakultetet, og den sentrale spisskompetansen på EU ligger fortsatt sentralt på fakultetet. Samtidig som den sentrale stillingen ble besatt ble det utviklet et karriereløpsprogram for unge, lovende forskere. Det ble gjennomført to kull, og dette programmet trekkes fram som en vesentlig faktor i oppbygningen av en kultur for eksternfinansiering. Programmet er utviklet nå. Forskningsrådgiverne på instituttene bistår både i pre- og post-awardfasen av prosjekter. Noen er ansatt direkte på prosjektene. Fakultetet opplever selv å være på et annet nivå nå enn for ca 10 år tilbake, og fremhever at det målrettede arbeidet med å identifisere og mobilisere kandidater til ulike prosjekter går naturlig av seg selv. Alle instituttene har forskningsledere, som har ansvaret for den strategiske mobiliseringen av søkere. Forskningsrådgiverne bistår sammen med forskningslederne i dette arbeidet. Nærhet til forskerne oppgis som et suksesskriterium i dette arbeidet.

Fakultetet oppgir at de rekrutterer annerledes nå enn for bare noen få år tilbake. I dag rekrutteres det mer internasjonalt, noe som har bidratt til intern kompetanseheving på fakultetet. Dette har igjen utviklet sterke forskningsmiljø som bidrar til å tiltrekke gode kandidater.

Fakultetet har over tid gjort det godt på FRIPRO, og FRIPRO har blitt sett på som selve grunnfjellet i den eksternfinansierte virksomheten. Unge forskertalenter under FRIPRO utgjør halvparten av tilslagene ved fakultetet. Fakultetet har også hatt god uttelling på Marie Skłodowska-Curie Actions - Postdoctoral Fellowships (MSCA-PF). Flere unge talenter springer ut fra MSCA-PF. Fakultetet opplever ikke at tilskuddsordningen fra EU er til hinder for å søke MSCA. HF har jobbet langsiktig med dette virkemiddelet og sett på det som en god rekrutteringsbase til både unge forskertalenter og ERC. Her har HF blant annet hentet inspirasjon fra en tidligere studietur til København universitet. Etter at Forskningsrådet innførte løpende søknadsfrister til FRIPRO, har HF sett en nedgang i søknadstall. Dette monitoreres fortløpende, og fakultetet mener det er litt for tidlig å trekke noen bastante konklusjoner. Flere av instituttene ved HF har innført interne søknadsfrister.

Prosjektøkonomene er plassert på fakultetsnivå, og drifter hvert sitt institutt. Disse bistår i driftsfasen av prosjektene. Pr i dag er det ikke noen deling eller samordning av fakultetsøkonomer på tvers av instituttene.

HF har innført noen insentivordninger på ERC. For hvert oppnådd ERC blir det allokert en stipendiat.

SV-fakultetet ved UiO har over tid oppnådd høy suksess på ERC, og har i dag nær 30 løpende ERC-prosjekter på fakultetet. Fakultetet rekrutterte rundt 2016 en EU-rådgiver for å jobbe med å utvikle ERC-prosjekter ved fakultetet, og identifisere enkeltpersoner i fagmiljøene som det skulle satses på. Dette var en ny stilling som fakultetet ikke hadde hatt tidligere, og fakultetet trekker selv fram dette som et viktig suksesskriterium for hvordan det ble bygget en kultur for ERC. I dag er det 15 pågående ERC-prosjekt ved fakultetet. ERC-prosjektledere brukes som gode ambassadører internt. Avslag følges opp med lokal ledelse og oppfølging fra lokale forskningsrådgivere.

Som ved HF-fakultetet har hvert institutt en eller flere forskningsrådgivere. Disse jobber sammen med nestleder for forskning med å mobilisere søkere til utlysninger og støtte i prosjektsøknader. Støtte til driftsfasen gis lokalt fra instituttene. Forskningsrådgivere på instituttnivå og fakultetsnivå samarbeider om søknadsstøtte utfra behov.

Søknadstallene til FRIPRO har blitt redusert etter Forskningsrådets omlegging til løpende frister, og fakultetet teller for tiden flere søkere til ERC enn til FRIPRO. Tallene monitoreres jevnlig, og fakultetet følger med på utviklingen. Fakultetet ser på ulike ordninger for hvordan man kan følge prosjekter i driftsfasen, og et opplegg som er under vurdering er blant annet å samle ERC-prosjektledere i et eget forum der man kan dele erfaringer på tvers.

Fakultetet har øremerket en lokal pott til såkornsmidler.

Søknader til MSCA-PF har ligget på ca. 10-15 søknader pr år. Interessen har blitt mindre i år etter ny UH-lov som blant annet medfører at man må ansatte stipendiater i forskerstillinger.

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Ved **NTNU** er den forskningsadministrative støtten samlet i den sentrale avdelingen for forskning, innovasjon og eksterne relasjoner (FIE). FIE koordinerer og utvikler støttetjenester for forskning og innovasjon for ansatte og studenter, f.eks. Horizon Europe. Det utformes sentrale prosesser rundt store initiativ som SFF, SFI mm, men hovedstøtten i søknadsprosesser gis lokalt. Et eksempel er støtte til ERC-søkere som gies fra fakultetene. Mobilisering av fagmiljøene er et uttalt lederansvar, og alle institutter har en nestleder for forskning. Det gjennomføres årlige dialogmøter om

forskning med alle fakultetene, og det utarbeides årlige kvalitetsmeldinger for forskning. Alle fakultet skal utarbeide spesifikke planer for ERC-søknader på kort og lang sikt, og skal oppdateres årlig. NTNU har utviklet en internasjonal utviklingsplan for 2022-2025, og et av utviklingsmålene er å øke utnyttelsen av EUs virkemidler for forskning, innovasjon og utdanning. NTNU har som mål å doble sin portefølje av ERC sammenlignet med forrige rammeprogram. Videre har det mål om å være blant de 20 universitetene i Horizon Europe, og *det* universitetet i Norge som gjør det best i tildeling fra prosjekter i Pillar II (globale utfordringer og konkurransedyktig næringsliv.).

Prosjektene støttes lokalt i driftsfasen. Arbeidsgruppen har kartlagt arbeidet med forskningsfinansiering ved to utvalgte fagmiljøer ved NTNU nærmere. Begge er nevnt av NTNU sentralt som eksempler på fagmiljø som har oppnådd gode resultater fra EUs programmer.

Ved NTNU har **Institutt for energi- og prosessteknikk** ved Fakultetet for ingeniørvitenskap, oppnådd flere store EU-koordinatorprosjekter. Instituttet er et av NTNUs største og teller over 300 ansatte. Instituttet har over tid arbeidet for å få til en kulturendring på søknadsaktivitet, og instituttledelsen har aktivt oppmuntret sine forskere til å søke koordinatorprosjekt i stedet for å inngå som partner. Ledergruppen ved instituttet, som består av instituttleder, nestleder forskning og fagledere for forskning inntar en samlet og koordinert mobilisering av nye søkere, og oppfordrer forskere til å søke. Fokuset er at dette skal man få til sammen, og ikke fokusere på merarbeidet som et koordinatorprosjekt vil gi. Det å lede et prosjekt skal være en naturlig del av forskningsaktiviteten. Når man får et nytt tilslag, deles de gode eksemplene, og det gir motivasjon for andre.

Ved nye prosjekttilslag gjennomføres det kick-off-møter, som oftest koordinert av en forskningsrådgiver. Det er en bevisst filosofi om at det skal bygges administrativ støtte rundt prosjektlederen, og det skal være et samlet administrativt team knyttet til prosjektleder. Teamet består av fagnære funksjoner som økonomi, HR, kommunikasjon, forskningsadm mm, som har bygget opp høy kompetanse etter hvert. Det er en sterk filosofi om at alle skal eie prosjektene sammen, og at alle funksjonene er essensielle for god prosjektoppfølgning. Teamet eier de gode historiene og suksessene sammen. Instituttleder prøver selv å delta på kick-off-møtene. Filosofien er at dette samlede teamet er en suksessfaktor for at prosjektet skal lykkes, og at det er nærhet til prosjektleder. Er det f.eks. en forsinkelse i en rekrutteringsprosess, skal hele det administrative temaet kjenne til dette og eie sammen hvilke implikasjoner dette medfører for eksempel for økonomi.

Økonomifunksjonene var tidligere samlet sentralt, men er flyttet ned på fakultetsnivå. Dette ble naturlig på grunn av stort volum i EU-prosjekter og behov for nærhet til

prosjektlederen. Økonomer på nivå 1 er oppfordret til å hospitere på instituttet. Nærhet til forskeren anses som en viktig suksessfaktor.

Faggrupeledere har en stor rolle i mobilisering. Det er til sammen fire faggrupper som jobber strukturert og målrettet innenfor rammen av faglig frihet. Noen institutt ved NTNT har formalisert et nivå 4, men dette er ikke gjennomført på Inst for energi- og prosessteknikk. Her er det en ledergruppe som arbeider svært tett.

I tillegg til stor uttelling på EU-prosjekter, er også FRIPRO et sentralt virkemiddel for flere fagmiljø ved instituttet. Instituttet orienterer seg mot hele viften av virkemidler, nasjonalt og internasjonalt. Nestleder for forsknings og faglederne har selv lang og tung prosjekterfaring og driver målrettet mobilisering mot ulike virkemidler. Unge forskere dras aktivt med.

Instituttet rekrutterer i stor grad internasjonalt og disse forskerne er vant til å søke EU og ser på det som en naturlig del av forskningsarbeidet. Instituttet har samarbeid med Sintef i flere prosjekter, og har bevisst arbeidet med å ta koordinatorrollen i flere prosjekt.

Ved **Fakultetet for arkitektur og design (NTNU)**, har gruppen «**Smart Sustainable Cities**» vunnet flere store, prestisjefylte EU-prosjekter.

<https://www.ntnu.edu/smartcities>

Denne gruppen ble i sin tid utpekt som et satsningsområde under «gullkortordningen,» og ble tildelt midler fra NTNU sentralt. Forutsetningen var blant annet at gruppen måtte fremvise at det var flere relevante topics i H2020 som gruppen kunne søke midler fra. Gruppen fikk tildelt midler til å ansette en project manager som jobbet med søknadsutvikling. Gruppen er liten kjernegruppe med, og der leder for gruppen har vært synlig på den europeiske arena, og hatt betydningsfulle EU-verv. Synlighet og omdømme i Brussel trekkes fram som fortrinn for å lykkes i EU.

Det første, store prosjekttilslaget som gruppen fikk var under Smart Cities Lighthouse-utlysningen. Gruppen fikk tilslag på et prosjekt med 35 partnere etter å ha søkt midler tre ganger. Etter dette begynte ballen å rulle og gruppen har fått tilslag på store EU-prosjekter i samarbeid med både Stavanger og Ålesund kommune. I 2024 ble gruppen partner i et nytt European Bauhaus initiativ <https://nyheter.ntnu.no/en/ntnu-becomes-partner-to-the-new-european-bauhaus-initiative/>

Gruppen har fått midler fra The Onsager Fellowship Programme ved NTNU, som er utviklet for å rekruttere unge, internasjonale anerkjente forskere i tenure track stillinger for å styrke NTNUs fagmiljøer <https://www.ntnu.edu/onsager-fellowship/>. En fellow fra programmet søker nå ERC.

Aarhus Universitet

I prosjektet «styrket eksternfinansiering» har det vært et mål å også hente innsikter fra universiteter utenfor Norge. Skandinaviske universitet er mest relevant på grunn av likheter i kulturelle og politiske forhold. Universitetene i Stockholm, Göteborg og Århus er forskningsintensive breddeuniversitet som ble etablert i samme periode som UiB (første halvdel av 1900-tallet), og i likhet med UiB som nasjonale satsinger for å bygge kapasitet ut over de «tradisjonelle» universitetene (Uppsala, Lund og København og Oslo).

Av disse er særlig Århus Universitet i dag et sterkt forskningsuniversitet, med høy rangering og internasjonal anseelse innen en rekke fagfelt. Universitetet har over 8000 ansatte og 32 000 studenter. Det danske forskningssystemet skiller seg fra det norske ved å lavere grunnbevilgning, samtidig som de har store private og offentlige forskningsfond. Universitetet har siden 2007 oppnådd 93 ERC-tildelinger, og er høsten 2024 registrert med finansiering for 270 prosjekt innenfor dagens rammeprogram i EU, Horisont Europa²⁷, av dette kommer 42 prosent av midlene innenfor pilaren for fremragende forskning (pilar 1), 55 prosent fra utfordringsdrevne samarbeidsprosjekt i pilar 2, og 3 prosent fra øvrige programmer. I dette prosjektet har det vært kontakt med universitetets sentrale enheter for forskningsstøtte og forskerutdanning. Samtalen hadde hovedfokus på EU-finansiert virksomhet.

Det ble påpekt at de nasjonale forskningsfondene hadde størst finansiell vekt ved universitetet, særlig ble Novonordisk-fondet trukket fram som en viktig kilde. EU-finansiert virksomhet utgjør 14 prosent av BOA-virksomheten (samme andel som ved UiB), men den strategiske betydningen av denne virksomheten ble likevel framhevet som svært stor. EU-tildelingene er mer selektive, og særlig ble verdien av å inngå og lede konsortier og nettverk i internasjonale forskningssatsinger framhevet.

Siden universitetets grunnbevilgning er lav etter norsk målestokk, er forskernes motivasjon for deltakelse i konkurransearenaer sterk. Oppnådd prosjektfinansiering er et viktig kriterium i ansettelse i professorat – det er forventet at medarbeidere på dette nivået skal ha kompetanse og suksess i søknadsprosesser, siden det tar lang tid for den enkelte å utvikle, og er en forutsetning for å kunne drive egen forskning.

Universitetet har fire fakultet: Arts, Science and technology, Business and social Science og Health. Det er store forskjeller innad på universitetet i deltakelse i EUs rammeprogram. Særlig teknologimiljøene gjør det sterkt, men også humaniora og samfunnsvitenskap har godt gjennomslag, særlig i pilar 2 Global Challenges.

²⁷ Signerte kontrakter publisert i EUs Horizon dashboard oktober 2024

Helsefakultetet har mindre aktivitet, men dette kan være knyttet til lav terskel for finansiering fra andre kilder (bl.a. NovoNordisk-fondet).

Mobilisering til deltakelse i rammeprogrammet skjer i hovedsak på lavere organisasjonsnivå. Det er ikke formulert en egen strategi som fakultetene blir målt særskilt på. Det er heller ikke en egen strategi for gjennomslag i ERC, og det er ikke universitetsledelsen som prioriterer dette. Det ble framhevet at forskernes egenmotivasjon for deltakelse var sterk, og at det ikke ble sett på som nødvendig med særskilte insitament for dette. Den sentrale forskningsstøtten har primært fokus på rådgiving for komplekse virkemidler. Det er også forskningsstøtte på instituttnivå, som forestår det meste av søknadsstøtte og støtte til drift.

De siste to årene har den sentrale forskningsstøtten arrangert workshops for potensielle søkere. Forutsetningen for å kunne delta er å sende en pitch. Rundt 25 forskere deltar på hver workshop. Enheten tilbyr mockintervju, og oppfordrer fakultetene til å lage peer review til søknader. Målet er å løfte flere opp på b- og a-nivå i karaktervurderingene fra ERC-evaluatorene. I tillegg analyserer enheten avslag for å identifisere forbedringspotensial.

Den sentrale forskningsstøtten har også enkelte felles tiltak rettet mot pilar 2-søkere. Det er forsøkt med felles kursprogram for søkere, i form av webinar. Opplegget ble ikke vurdert som tilfredsstillende, og er utfaset. Lærdommen har vært at en må tilby individuell oppfølging av konkrete søknader, men det gjennomføres også opplegg på instituttene.

Universitetet mottar utkast til arbeidsprogram fra Uddannelses- og Forskningsministeriet på et tidlig stadium. Dette sendes til forskningsmiljøene. Det gjør at forskningsmiljøene tidlig kan planlegge deltakelse i utlysninger, men det gir også mulighet for forskningsmiljøene til å gi innspill for å påvirke arbeidsprogrammene. Universitetet har et eget kontor i Brussel, som blant annet bistår i å tolke relevante topics i arbeidsprogrammene.

Vedlegg

UTKAST

Vedlegg 1: mandat

Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet
Det medisinske fakultet
Det humanistiske fakultet
Det juridiske fakultet
Det psykologiske fakultet
Fakultet for kunst, musikk og design
Universitetsmuseet

Referanse

2024/7650-BJUB

Dato

13.06.2024

Tiltak for styrket deltakelse på eksterntfinansierte forskningsarenaer - Mandat og oppnevning av arbeidsgruppe

UiB skal flytte kunnskapsgrensene og bidra til en bærekraftig og demokratisk framtid gjennom sterk forskning i og på tvers av disiplinene over en stor faglig bredde. Våre strategiske ambisjoner frem mot 2030 innebærer at vi skal styrke oss som internasjonalt forsknings universitet med langsiktig og nysgjerrighets drevet forskning, utvikle fremragende forskningsmiljøer og bygge flere miljøer som er internasjonalt ledende. Den grunnleggende forskningen i fagmiljøene danner basis for vår forskningsaktivitet og samfunnets kunnskapsberedskap.

Universitetets fagmiljøer er avhengig av god finansiering og internasjonalt samarbeid for å ivareta strategiens mål om forskning på høyt, internasjonalt nivå. Flere forhold gjør at det nå er behov for særlig oppmerksomhet for å kunne oppnå tilfredsstillende vilkår for forskningen ved UiB: reformer i sektoren, endret finansieringsmodell for UH-sektoren, signaler om svakere vekst i grunnbevilgningen og endringer i Forskningsrådets finansieringsordninger. Det er observert betydelig nasjonal og lokal nedgang i søknadsaktiviteten til forskerprosjekt i Forskningsrådet.

Universitetsledelsen ønsker derfor å få utarbeidet en rapport med anbefalinger av tiltak og virkemidler for styrket eksterntfinansiert forskning. Formålet med rapporten er å vise frem gode praksiser og legge fram anbefalinger for universitetsstyret. Ansvar for prosjektet legges til Universitetets forskningsutvalg, som vil fungere som styringsgruppe.

Prosjektet koordineres av Forsknings- og innovasjonsavdelingen. Det oppnevnes en faglig arbeidsgruppe som skal bidra og gi faglige råd i prosessen.

Arbeidsgruppen består av følgende::

- Ragna Aarli, prodekan, Det juridiske fakultet (leder)
- Clive Bramham, Leder, Mohn Centre for the Brain, Institutt for biomedisin
- Marry-Anne Karlsen, førstemamanuensis, (ERC StG), Institutt for sosialantropologi
- Nathalie Reuter, direktør, Computational Biology Unit (CBU), Kjemisk institutt
- Steinar Bøyum, instituttleder, Filosofi og førstesemesterstudier

Sekretariat: seksjonsleder Birgit Falch og seniorrådgiver Bjug Bøyum

Det forventes at sak med anbefalinger kan legges fram for Universitetsstyret våren 2025. Mandat for Forskningsutvalget og arbeidsgruppens arbeid er vedlagt.

Vennlig hilsen

Margareth Hagen

rektor

Tore Tungodden

universitetsdirektør

Vedlegg: Mandat for forskningsutvalgets arbeid med styrket forskningsfinansiering

Forskningsutvalget har som oppgave å fremme råd til universitetsledelsen,.

Forskningsutvalget bes derfor foreslå tiltak knyttet til styrket eksternfinansiert forskning for universitetsstyret. Kvalitet skal være den viktigste rettesnoren for arbeidet.

Universitetet gjennomførte i 2021 UiB FRAM som en evaluering av universitetets rammevilkår for forskning. Sammen med universitetets og fakultetenes strategier, og styrevedtak i forbindelse med inntektsfordelingsutvalget, vil dette arbeidet danne viktige rammer for arbeidet. Utvalget bør se til erfaringer fra andre universitet som har oppnådd særlig styrking av eksternfinansiert forskning over tid.

Universitetsledelsen gir derfor følgende mandat til Forskningsutvalget:

- Gi råd og anbefalinger til ledelse og universitetsstyre av tiltak for å nå UiBs strategiske mål om å styrke oss som internasjonalt forskningsuniversitet, gjennom å øke den eksterne forskningsfinansiering. Konkret skal utvalget vurdere tiltak for å mobilisere og øke tilslaget til følgende forskningsareaner:
 1. Fremragende forskning på frie forskerdrevne arenaer. Pilar I i Horisont Europa, FRIPRO og forskerprosjekt for tidlig karriere-forskere.
 2. Arbeid for økt tilslag i tematiske og utfordringsdrevne utlysninger/finansieringsordninger. Pilar 2 i Horisont Europa.
- Utforme et kunnskapsgrunnlag der praksis hos sammenlignbare institusjoner inngår.
- Foreslå leveranser og tidsplan

Organisering, leveranser og tidsplan

Universitetsledelsen oppretter en egen arbeidsgruppe for prosjektet, med sekretariat i FIA. Forskningsutvalget opptreer som styringsgruppe og er ansvarlig for fremdrift, kunnskapsgrunnlag og endelige rammer for råd og anbefalinger til universitetsledelsen.

- Hovedleveranse
 - Anbefalinger av tiltak på institusjons- og fakultetsnivå for styrket eksternfinansiert forskningsaktivitet 2025-2030
 - Sak til Universitetsstyret vår 2025
- Delleveranser
 - Tre saker for FU; del 1, 2 og så helheten til styresaken.
 - Løypemeldinger til universitetsledelsen
- Tidsplan:
 - Universitetsledelsen utformer mandat mai 2024
 - Konstituering av arbeidsgruppe juni 2024
 - Kunnskapsgrunnlag oktober 2024

- Del 1 november, del 2 januar og helheten i februar (styresaken)
- Første utkast til plan februar 2025
- Sak i universitetsstyret før sommeren 2025
- Organisering:
 - Sekretariat: FIA
 - Arbeidsgruppe
 - Tre erfarne forskningsledere; HUMSAM, NATTEK, Livsvitenskap, herunder en instituttleder.
 - En ung forsker
 - Leder av arbeidsgruppen utnevnes fra FU
 - Leder av arbeidsgruppen presenterer gruppens arbeid i FU
 - Styringsgruppe: Forskningsutvalget i plenum
- Arbeidsform:
 - Arbeidsgruppen forbereder saker til hvert FU etter en overordnet plan
 - FU gir innspill til analyser og tiltak og beslutter oppfølging etter hvert møte
 - FU godkjenner delleveranser og endelig hovedleveranse.

Vedlegg 2: intervjuer og workshops

Høst -25: løpende møter med arbeidsgruppen for prosjektet.

23.08: workshop med forskningsrådegivere ved fakultet og institutt, UiB

02.09: samtale med Avdeling for Forsknings- og innovasjonsadministrasjon (FIADM), UiO

29.08: samtale med Avdeling for forskning, innovasjon og eksterne relasjoner (FIE), NTNU

13.09: instituttledersamling, UiB

11.10: samtale med Det humanistiske fakultet, UiO

15.10: Samtale med Dep of Energy and Process Engineering, NTNU

16.10: Samtale med Det samfunnsvitenskapelige fakultet, UiO

16.10: samtale med Fakultet for arkitektur og design, NTNU

18.10: Møte med Institutt for Biovitenskap, UiB

04.11: møte med avdelingsdirektører og fakultetsdirektører, UiB

05.11: administrasjonssjefssamling, UiB

Vedlegg 3: Nasjonal statistikk

FoU-utgifter etter lærested 2021 og endring 2009-2021. Kilde: statistisk sentralbyrå, statistikkbank tabell 13512: Finansiering av FoU-utgifter i universitets- og høgscolesektoren (mill. kr), etter statistikkvariabel, utgiftsart, lærested og år

<https://www.ssb.no/statbank/sq/10102040>

Institusjon	Totalt		Grunnbudsjett		NFR		EU		Andre	
	2021	Endring	2021	Endring	2021	Endring	2021	Endring	2021	Endring
UiO	4579	43 %	2769	40 %	964	37 %	235	246 %	611	36 %
UiB	2497	67 %	1588	68 %	471	44 %	131	495 %	307	54 %
NTNU	4866	91 %	2970	95 %	1051	74 %	185	225 %	660	80 %
UIT	1869	81 %	1252	102 %	269	32 %	62	377 %	286	45 %
Helseforetak	4167	99 %	3221	87 %	315	148 %	69	527 %	562	135 %
Andre	8928	192 %	6635	204 %	877	120 %	149	338 %	1267	188 %
BI	442		48		22		4		368	
HINN	438		311		24		20		83	
HVL	685		519		91		7		68	
NHH	288	123 %	243	111 %	32	1500 %	1	0 %	12	9 %
Nord	531		448		27		10		46	
NMBU	1741	172 %	1321	265 %	232	42 %	38	443 %	150	40 %
OsloMet	1130		825		154		20		131	
UiA	609	208 %	514	236 %	58	222 %	3	50 %	34	36 %
UiS	768	152 %	556	191 %	124	377 %	19	280 %	69	-17 %
USN	681		599		34		6		42	
Øvrige læresteder	1615	-9 %	1251	-8 %	79	-58 %	21	11 %	264	23 %
Totalsum	26906	100 %	18435	106 %	3947	67 %	831	305 %	3693	96 %

Vedlegg 4: innspill fra arbeidsgruppe og interessenter

1. Møter i arbeidsgruppen

Arbeidsgruppen ble konstituert på møte 6. juni, og hadde sitt første ordinære møte 21. august. Møtet i august la opp til erfaringsdeling rundt følgende tema:

1. Søknadsmotivasjon
2. Kvalitetsarbeid med søknader
3. Grunnenhetens rolle

Arbeidsgruppen ble på forhånd forelagt konkrete spørsmål til diskusjon og refleksjon (vedlegg 1).

På spørsmål om hvilke faktorer som påvirker egen motivasjon for å utarbeide søknader om forskningsmidler, pekte samtlige på personlig forskertrang og behov for finansiering for å gjennomføre forskningsideer. For fagmiljøene innen medisin og naturvitenskap, og for instituttsektoren, er finansiering en forutsetning for å kunne utføre forskning. I humsam-fag (humaniora, samfunnsvitenskap, juss) er forskningen mindre kapitalintensiv, og da blir ikke finansiering sett på som en nødvendig forutsetning for ansatte i faste stillinger. Alle i gruppen pekte på teamutvikling som en annen viktig faktor, men det ble særlig vektlagt av representanter fra humaniora og samfunnsvitenskap. Finansiering gjør det mulig å få tilknyttet rekrutteringsstillinger i prosjektene, og muligheten til å arbeide i team ble trukket fram som verdifull. Større forskergrupper kan være positivt for publisering og anerkjennelse fra fagfeller. Internasjonale nettverk og anerkjennelse er en motivasjon for mange.

Mulighet for skjermet forskningstid og reduserte undervisningsoppgaver ble også nevnt. Undervisning er ikke i seg selv negativt, men undervisningstid kan enkelte steder fylle hele stillingen og være gjøre det vanskelig å utvikle prosjektideer.

Oppgaver knyttet til prosjektledelse kan imidlertid være demotiverende, siden det medfører merarbeid ut over selve forskningsprosessen. Særlig i samarbeidsprosjekter (eksempelvis EU pilar 2) kan den administrative byrden være stor og negativ. God administrativ støtte kan veie opp. Fagmiljøene er avhengige av å ha forskningsrådgivere og økonomer.

I tillegg kan lav suksessrate virke demotiverende. Forskningsrådets utlysninger har også for lave støttebeløp til å være motiverende i kapitalintensive disipliner. Satsene har vært uendret over en lengre periode, samtidig som beløpet skal dekke flere utgifter, bl.a. til infrastruktur, som kan være gratis dersom en ikke har ekstern finansiering.

Til ERC gir flere miljø undervisningsfri i søknadsfasen, eksempelvis semesteret før fristen. En gruppe arrangerer seminar en til to ganger i året, der unge forskere kan pitche ideer for erfarne forskere. Ett av instituttene har som regel at alle forskergrupper skal være aktive innen innen søknadsarbeid, og forskergruppeledere har ansvar for å levere planer for hvem som skal søke hva over en treårs periode. Noen steder er det knyttet faste satser i forbindelse med undervisningsregnskap for ulike søknadstyper. Forskere som er rekruttert internasjonalt har ofte en annen kultur og lavere terskel for å delta i utlysninger.

Økonomi kan igjen være et hinder for deltakelse: siden undervisning er viktigere for økonomien på mange institutt, blir det ofte prioritert.

Arbeid med kvalitet i søknadene: I hvilken grad er søknadsarbeid et kollektivt ansvar? Dette varierer mellom fagmiljø og søknadstyper. Sintersøknader er avhengig av større grupper. I EU-søknader og større utlysninger er det vanlig å få bistand.

Forskningsrådgivere blir trukket fram som sentrale ressurser av flere. Erfaring med å kjøpe tjenester varierer. Hjelp med språk, sjargong og særlige krav i søknadene (eksempelvis beskrivelser av impact/virkninger) er viktig særlig i EU-søknader, her kan ofte også forskningsrådgivere bidra. Noen fakultet arrangerer søknadsseminar der søkere utvikler prosjektforslag sammen, da blir oppgaven mer kollektiv.

Egen deltakelse i vurderingspanel ble trukket fram som en særlig verdifull erfaring, da det gir førstehånds innsikt i hvordan søknader blir behandlet og hva evaluatorene reagerer på.

Forskningsrådets nye rutiner med karanteneordning og løpende frister i fripro ble trukket fram som hemmende: en blir redd for at søknader ikke holder tilstrekkelig mål, og mangel på frister gjør at en trekker ut arbeidet med søknadene.

Grunnenhetenes rolle: Det ble blant annet tatt opp problemstillinger knyttet til kommunikasjon på fellessamlinger, frikjøp og markering av prosjekttilslag.

Noen institutter er særlig undervisningstunge, da blir det lite fokus på prosjektfinansiering på fellessamlinger og lignende arenaer siden mange ikke har omfattende FoU-tid. Frikjøp brukes av de fleste, men i varierende grad, og med ulike kriterier. Ikke alle er interessert i fullt frikjøp, selv om instituttene tilbyr det. Det ble kommentert at en heller ville hatt frikjøp fra administrative oppgaver enn undervisning. Ved et institutt gis det mulighet for egnet undervisningsemne/forskningsseminar på masternivå knyttet til prosjektets tema, noe som ses på som verdifullt.

Grunnenhetene har ulik praksis med rekrutteringsstillinger knyttet til prosjektfinansiering. Et fakultet gir frikjøp bare til finansierte prosjekt der rekrutteringsstilling inngår. I noen sammenhenger gir fakultetene basisfinansierte rekrutteringsstillinger til finansierte prosjekt, og i noen sammenhenger gir instituttene

slike stillinger. På grunn av lavere verdi av finansiering er det eksempler på at slike ordninger er faset ut for FRIPRO-prosjekt. Flere har ordninger for fast ansettelse knyttet til ERC-finansiering.

Det ble ikke gitt uttrykk for at det var vanlig med markering av oppnådde prosjektinnvilgelser på grunnenhetene.

2. Workshop med Forskningsrådgivere ved institutt, fakultet og Forsknings- og innovasjonsavdelingen

FIA og ØKA arrangerte workshop om ekstern finansiering for forskningsrådgivere 23. august. Arrangementet la opp til erfaringsdeling om støtte i utvikling av prosjektforslag på fakultetene og i fellesadministrasjonen. Følgende problemstillinger ble lagt fram for drøfting i grupper:

- Hvordan arbeider min enhet for å styrke eksternfinansiering:
 - Mobilisering av søkere
 - Søknadsstøtte / organisatoriske støtteordninger
 - Potensielle barrierer
- Hvordan kan UiB øke antall søknader (og gjennomslag)

Samtalene demonstrerte stor variasjon i kultur, rutiner, tiltak og utfordringer mellom de ulike fagmiljøene. Av tiltak knyttet til mobilisering ble nevnt:

- Kulturarbeid, særlig blant yngre forskere. Systematisk arbeid med Planer for karriereutvikling, medarbeidersamtaler er viktige virkemidler for den enkelte forsker.
- Oppfølging av avslag, gjøre de lettere å håndtere og bruke tilbakemeldinger i framtidig prosjektarbeid
- Kompetansebygging - kurs i søknadsskriving, mentorering fra erfarne forskere
- Workshops for prosjektutvikling og søknadsskriving
- Ledelsesforankring - strategiske planer på instituttnivå, jevnlig oppfølging mot ledelse. Mobilisering som faglig lederansvar.
- Forskningsrådgivere monitorerer utlysninger i samarbeid med instituttledelse. Oppfølging gjennom direkte henvendelser til forskere og forskergrupper innenfor fagfeltet der tematiske utlysninger kan være relevante, og til forskere som kan ha særlig potensial i søknader til frie forskningsmidler.
- ERC handlingsplan som følges opp gjennom møter med instituttledere om forskere med særlig potensial
- Kommunikasjon gjennom nyhetsbrev og direkte henvendelser til forskere, på allmøter, informasjonsmøter og seminarer
- Tilrettelegging gjennom å tilby fritak for undervisning for større søknader. Enkelte fakultet tilbyr stipendiatstillinger til prosjekt som får gjennomslag i søknader til ERC og FRIPRO.

- EU-komite som arbeider for påvirkning på EU-utlysninger, kommunikasjonskanaler, rutiner osv.
- Stimulere til deltakelse i samarbeidsprosjekt og partnersøknader (NFR/EU pilar 2); støtte til nettverksbygging, finne konsortier. Nisjekompetanse er verdifull i partnersøknader, og terskelen for å delta kan være lavere enn i koordinatorsøknader.

Tiltak knyttet til søknadsstøtte og forskningsadministrasjon:

- Individuell veiledning fra forskningsrådgivere i søknadsarbeid
- Arrangere skriveøkter, med bidrag fra tidligere stipendsøkere, samtaler om avslag, veiledning i skriveprosessen
- FRIPRO-program med målrettet kursing, der søkere gjennomgår hverandres skisser.
- Rådgivere gjennomgår utkast til søknader
- Målrettet arbeid mot unge forskere
- Nyhetsbrev
- Postdoc utviklingsprogram: fokus på prosjektledelse, etikk, muligheter, stipendskriving

Barrierer mot deltakelse:

- Størrelse på enheter: vanskelig å få oversikt på store enheter, større utfordringer med å prioritere og følge opp enkeltforskere
- For få insentiver for søknadsarbeid
- Ikke tilstrekkelige administrative ressurser til søknadsstøtte, oppfølging
- Behov for mer frikjøp av tid til søknadsutvikling
- Forskere ønsker ikke de administrative byrdene ved deltakelse i (og særlig koordinering av) partner/samarbeidsprosjekt; vanskelig å motivere til EU pilar 2
- Mange «rekker» ikke søke ordninger pga alder: for gammel for tidlig karriereordninger, for lite etablert for virkemidler for erfarne forskere (ERC COG, FRIPRO)
- Mer undervisningspress og mindre tid til forskning.
- Få relevante utlysninger: «smale», anvendte felt mangler ofte tematiske utlysninger, og er samtidig mindre relevant for virkemidler for banebrytende forskning
- Ikke alle får lov å søke
- Demotiverende å få avslag tross gode tilbakemeldinger
- Ikke kultur for å anerkjenne gode resultat

Forslag til tiltak:

- Forskningsledere som i større grad jobber mot yngre forskere
- Bedre administrativ støtte til koordinatorprosjekt slik at det ikke blir en byrde å lykkes
- Klare forventninger, særlig til yngre forskere, om å delta i søknadsprosesser
- Vurdere organisering av forskningsstøtte og ansvarsfordeling: rådgivere på hvert institutt eller team på fakultetsnivå
- Utvikle karriereutviklingsplan for postdocs der ekstern finansiering inngår
- Fokusere innholdet i forskningsrådgiving slik at en kan ha fokus på søknadsrådgiving
- Mer støtte til ideutviklingen og ikke bare selve søknaden
- Bruk av AI for å overvåke og analysere arbeidsprogram og matche mot forskningsinteresser og forskergrupper

En tilbakemelding på samtalene var at hovedfokus burde ligge på gjennomslag (suksessrate), heller enn på søknadsvolum isolert. Det er ikke et mål at «alle» skal søke om finansiering hele tiden, men det er et mål at det vitenskapelige personalet skal få best mulig rammer for å kunne gjennomføre forskning på høyt nivå. Det tilsier særlig vekt på kvalitet i forskning og utvikling av prosjektforslag, og på å prioritere oppfølging av særlig motiverte søkere med godt potensiale for gjennomslag. Det ble foreslått at målet burde være 25 prosent suksessrate i utlysninger.

Vedlegg 5: spørsmål til arbeidsgruppens møte 21. august og 8. november 2024

Til møtet 21.08.24

Erfaringer med eksternfinansiert forskning

Medlemmene i arbeidsgruppen bes om å reflektere over spørsmålene nedenfor som forberedelse til møtet. Vi vil gå gjennom spørsmålene i møtet.

Formålet med denne interne kartleggingen er å få et forskerperspektiv på hva som er sentrale drivere og barrierer i utvikling av gode prosjektsøknader og gjennomføring av eksternfinansierte prosjekter. Dette bidrar til kunnskapskartleggingen vi skal gjøre og kan dessuten (kanskje?) gi grunnlag for enkelte case-beskrivelser i sluttrapporten. Kartleggingen tjener også som forberedende materiale til instituttledersamlingen 13. september der Ragna vil delta sammen med sekretariatet (hvilken informasjon bør innhentes der?).

4. Søknadsmotivasjon

- a) Hvilke faktorer har hatt betydning for din motivasjon til å utarbeide søknader om eksterne forskningsmidler?
- Personlig forskertrang og behov for finansiering for å gjennomføre forskningsideer
 - Behov for finansiering av egen stilling i akademia
 - Teamutvikling: Behov for ny/videre finansiering av team-medlemmer
 - Tilhørighet i en forskergruppe med god søknadskultur
 - Oppmuntring fra seniorforskere/mentorsupport ved UiB
 - Stimuleringstiltak ved instituttet (frikjøp, belønningsmidler mv)
 - Oppmuntring og støtte fra eksterne samarbeidspartnere i søknaden
 - Andre faktorer?
- b) Hvilke faktorer har hatt *størst* betydning for deg?
- c) Hva gjør forskergruppen din for å stimulere deltakere til å søke forskningsmidler?

5. Kvalitetsarbeid med søknader

- a) Hvordan har du oppnådd tilslagskvalitet på søknader?

- Jeg har hatt en unik forskningsidé
 - Jeg har hatt nok tid til å utvikle søknaden
 - Jeg har lest utlysningsteksten nøye og vært strategisk i utforming av søknaden
 - Prosjektgruppen har samarbeidet godt med utvikling av idé og tekstkvalitet
 - Jeg har fått hjelp til søknaden fra forskningsrådgivere ved mitt institutt / fakultet/Forsknings- og innovasjonsavdelingen.
 - Eventuelt – hvilken type støtte har du fått?
 - Eksterne konsulenter har bistått med språkvask og annet
 - Andre faktorer?
- b) Har du noen gang sendt inn en søknad som du ikke hadde tro på/vurderte som uferdig?

6. Avslag

- a) Hvilke personlige erfaringer har du med å få avslag på forskningssøknader
- Skuffelse og tap av arbeidslyst
 - Prosjektgruppen har gitt støtte og oppmuntring til å prøve på nytt
 - Forskergruppe/institutt har gitt støtte og oppmuntring til å prøve på nytt
 - Grunnenhet/UiB har gitt belønningsmidler til forbedring av søknaden
 - Andre erfaringer?
- b) Hvilken betydning har kunnskap om (lav/høy) tilslagsprosent for din opplevelse av et avslag?

7. Gjennomføring av prosjekter

- a) Hvordan blir prosjekter du har fått tilslag på gjennomført?
- I 100% samsvar med gjennomføringsplanen i søknaden
 - Prosjektet må ofte nedskaleres fordi tildelinger blir avkortet
 - Budsjetteringen av prosjektet har ofte vist seg å være for lav
 - Prosjektplan og budsjettering har vist seg å være for ambisiøs når også andre forpliktelser skal ivaretas
 - Det oppstår vanligvis uforutsette forhold i prosjektgruppen
 - Administrativt personale håndterer avvik gjennom rapporter til finansier
 - Andre erfaringer?

- b) Hvilken betydning har gode erfaringer med gjennomføring for motivasjonen til å søke nye prosjekter?

8. Grunnenhetens rolle

- a) På hvilke måter arbeider grunnenheten din (institutt/senter) for å styrke eksternfinansiering?
- Ledelsen tar opp temaet på alle fellessamlinger
 - Driftsmidler til forskergrupper er betinget av at gruppen søker om eksterne midler
 - Det gis frikjøp fra undervisning til søknadsarbeid
 - Prosjektledere får lønnstillegg
 - Erfaring med eksternfinansiering blir etterspurt i stillingsutlysninger
 - Prosjektilslag blir feiret med kake
 - Annet?
- b) Hvilke tiltak savner du at din grunnenhet tar i bruk?

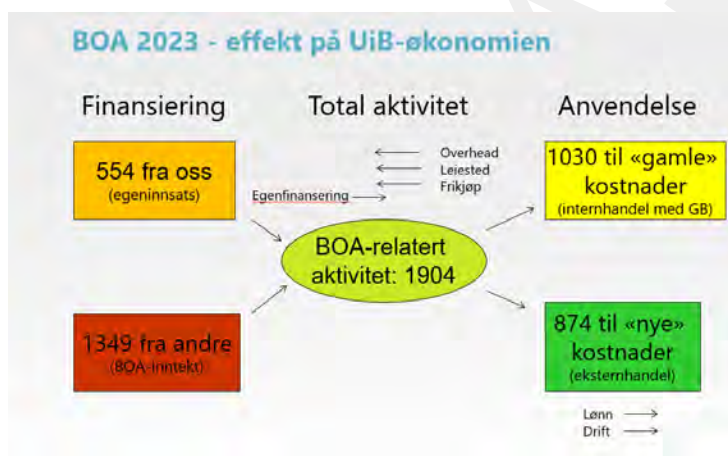
Vedlegg 6: Bidrag fra BOA til GB

BOA bidrar til UiBs økonomi dels ved å utvide den (det kommer inn ny finansiering som øker UiBs aktivitet), - og dels ved å bidra til å dekke kostnader UiB allerede har (og slik avlaster eksisterende økonomi).

UiB har en kontoklasse som heter nettobidrag (kontoklasse 94). Her føres de regnskapsmessige bevegelsene mellom GB og BOA. I 2023 var nettobevegelsen 475 mill. kroner fra BOA til GB. Innenfor denne summen ble det regnskapsført 554 mill. kroner i egenfinansiering fra GB til BOA. Og det ble ført 1.030 mill. kroner fra BOA til GB. Basert på dette kan en si at BOA ga UiB et netto bidrag på 475 mill. kroner i 2023.

Den største posten i nettobidraget fra BOA til GB er overhead. Dette er prosjektenes betaling for indirekte kostnader. Den var netto på 245 mill. kroner i 2023. Frikjøp av tiden til ansatte som arbeider i prosjektene, men som har sin lønn på GB, ga netto over 100 mill. kroner. Leiestedsinntekter (leie for bruk av laboratorier mv) ga netto 79 mill. kroner. BOA-prosjekter dekket også investeringskostnader som føres på GB med 17 mill. kroner i 2023.

BOAs påvirkning på UiB-økonomien fremstilles ofte slik (tall i mill. kroner):

554 mill. kroner i egenfinansiering utløser 1.349 mill. kroner i ekstern midler fra bidragsytere. Dette skaper en samlet finansiering på 1.904 mil. kroner som stilles til rådighet for prosjektene i BOA-økonomien. Disse midlene bruker prosjektene dels til å utvide UiBs aktivitet ved å bruke 874 mill. kroner til lønn og drift på nye områder, og dels ved å dekke kostnader som allerede finnes i UiB-økonomien med 1.030 mill. kroner. Nettobidrag fra BOA-økonomien på 475 mill. kroner er da forskjellen mellom de 1.030 og de 554 øverst i figuren og viser at det nettoen går i Grunnbevilgningens favør.

Dette er regnskapsmessige størrelser. Det forteller bare noe om verdien på det som faktisk føres mellom økonomiene. F.eks. regnskapsføres ikke forskerens tid til søknadsarbeid. Regnskapet viser likevel viktig informasjon på minst to måter.

- En kan drille ned og ser nærmere på verdien av det en går inn med og verdien av det en får tilbake. Ser en eksempelvis nærmere på netto overhead ser at full overhead først er kontert med over 500 mill. kroner før det innvilges en rabatt på om lag halvparten for finansieringskilder som ikke vil eller kan betale full dekning for indirekte kostnader.
- En kan se det hele overordnet og vurdere totalbildet. En kan eksempelvis se at midler satt inn som egenfinansiering tredobler de midlene som kan gi aktivitet og at nettobidrag går i favør av GB.

UTKAST

Vedlegg 7: Frikjøpsordninger ved UiB. Utredning fra HR-avdelingen

Frikjøpsordninger ved UiB 2024

Med bakgrunn i et ønske fra møte i Forhandlingsutvalget (FU) våren 2024, er praksis og eventuelle lokale retningslinjer for frikjøp i forbindelse med eksternfinansierte prosjekt ved UiB kartlagt. Det er gjennomført samtaler med fakultetsdirektør og HR-sjef/økonomisjef (eller andre relevante) ved hvert fakultet og Universitetsmuseet (UM).

Oppsummering dagens praksis og innspill fra fakultetene og UM

Det er til dels stor variasjon i hvordan frikjøp/kompensasjonsmidler for arbeidstid i BOA-prosjekt praktiseres. Noen frikjøper/belaster kompensasjonsmidler kun for forskningstid, noen kun for undervisningstid, mens andre igjen fra begge deler. Noen fakultet har laget felles policy, men det er også mange eksempler på instituttregler for frikjøpsordninger. Ellers diskuteres frikjøp fra sak til sak, og det er i hovedsak opp til instituttene hvordan frikjøp praktiseres.

I tilbakemeldingene fra mange fakultet pekes det på et behov for fleksibilitet i bruk av egeninnsats og frikjøp. Instituttene har ulik sammensetning av prosjektportefølje og ulik mulighet til å stille med egeninnsats. De ulike finansieringskildene setter også forskjellige begrensninger på hva som kan belastes på prosjektmidlene. Enkelte ønsket likevel en retningslinje blant annet for å påse at undervisningen ikke blir skadelidende. Det ble stilt spørsmål om det er mulig å definere en minimumsforventning til inntekt fra/frikjøp på BOA-prosjekt, der dette tillates. Det ble samtidig understreket at det eventuelt ikke må bli for stramt.

Fakultetene gav uttrykk for ulike syn på spørsmålet, men hovedinntrykket er at en ikke ønsker dette regulert på annen måte i dag. HR støtter dette og ser at det vil være krevende med felles retningslinjer.

Under følger mer detaljerte tilbakemeldinger fra fakultetene

Tilbakemelding fra fakultetene/UM

SV

På SV hadde de undersøkt med administrasjonssjefene ved sine institutt i forkant av møtet. Det er ingen fakultetsretningslinjer, og instituttene har ulik praksis. Et par institutt har nedfelte regler som har vært behandlet i instituttråd, mens andre vurderer sak-for-sak. Et institutt har ikke BOA-aktivitet. Der frikjøp praktiseres har de fleste frikjøp fra undervisning (noen opererer med maksimalt 25% frikjøp), mens noen skjermer undervisningen (trenger undervisningsressursene) og kun har frikjøp av forskningstiden. Enkelte frikjøper fra både forskning- og undervisningstid, men med en maksimalgrense for omfang av frikjøp.

KMD

Har ikke skriftlig rutine eller nedfelte prinsipp knyttet til frikjøp. Det formidles tydelig internt av det skal sikres et nettobidrag fra BOA til grunnbevilgningen. Frikjøp vurderes fra sak til sak i budsjetteringsarbeidet for prosjektsøknader. Normalt frikjøpes 5% eller mindre for vitenskapelig ansatte, mens det kan settes opp 5-10% frikjøp for administrativ ressurs der relevant. For NFR/EU indikeres 20-30% mulig frikjøp for faglige stillinger. Fakultetet ønsker å skjerme undervisning fra frikjøp der det er nødvendig. Frikjøpsmidler tilfaller instituttet. Peger på at ulike fagmiljø/fakultet har ulik evne til å stille med egenandeler til prosjekt.

MN

Har ikke skriftlig rutine på fakultetsnivå, men anser det viktig at de har en fleksibilitet i forhold til frikjøp. Et institutt har en rutine for budsjettering av BOA-prosjekt som inkluderer formuleringer om frikjøp. Beslutning om frikjøp avgjøres lokalt ved instituttene, og det frikjøpes i alle stillingskategorier. Det er en uttalt forventning om frikjøp av T/A-ansatte og eventuelt prosjektledertid (senterledere frikjøpes vanligvis helt fra undervisning). For vitenskapelige dimensjoneres eventuelle frikjøp i forhold til BOA-portefølje. Fakultetet er avhengig av frikjøp/leiested/dekningsbidrag for å drive den store BOA-aktiviteten (jmf. at noen institutt har større utgifter enn inntektene fra grunnbevilgningen). Litt ulik praksis mellom instituttene begrunnet i ulike rammebetingelser. Frikjøpsmidlene tilfaller instituttet.

JUSS

Har hatt en rutine for frikjøp gjennom mange år. Denne sier at de vitenskapelige først skal bruke sin egen forskningstid til BOA-prosjekt. Hvis dette ikke er tilstrekkelig, kan prosjektledere/ arbeidspakkeledere søke om frikjøp fra undervisning. Nytt forslag til retningslinjer nå i juni 2024 viderefører dette, og sier blant annet at maksimalt frikjøp er 100 timer pr år, med unntak av dem som har lederoppgaver i BOA-prosjekt der det kan frikjøpes inntil 250 timer pr år. Totalt omfang av frikjøp for en vitenskapelig ansatt kan ikke overstige 400 timer pr år. Eventuelle unntak skal godkjennes av dekan. Frikjøpsmidlene er ikke øremerket og siden JUSS ikke har institutt, går midlene til fakultetet.

HF

Fakultetet har jobbet med frikjøpspolicy/kompensasjonsmidler over mange år. Det tillates frikjøp/kompensasjon både fra forskning og undervisningsdel av stillinger. I en [fakultetsstyresak desember 2022](#) heter det at:

- Forskere skal som hovedregel søke kompensasjon fra ekstern bidragsyter lik den tiden de totalt skal bruke i prosjektet pr år
- Arbeidstid brukt i prosjektet bør fortrinnsvis komme fra forskningsdelen av stillingen, subsidiært like mye fra undervisnings- og forskningsdelen

Hovedregel:

- All tid skal budsjetteres inn i prosjektet
- Minimum halvparten av total tid skal komme fra forskningsdelen av stillingen

Instituttene har lokale tilpassinger av retningslinjene. Budsjettering av kompensasjonsmidler avklares med instituttleder og har hittil tilfalt instituttet i sin helhet. Det diskuteres nå om noe kompensasjonsmidler bør tilfalle fakultetsnivået der lønnsbudsjettene/utgiftene ligger. Det er stor forskjell mellom instituttene, hvor SVT har størst BOA-aktivitet og mye bruk av kompensasjonsmidler. I HF sin handlingsplan for midlertidighet heter det at kompensasjonsmidler (maksimalt 20% av undervisningsforpliktelsene) brukes normalt til bistillinger. Frikjøpsmidler kan eventuelt vurderes brukt til et 4.rde år for eksternfinansierte stipendiater, eller som brofinansiering for nye faste stillinger.

PSYK

Har hatt policysak i fakultetsstyret (ephorte sak 19/3483). Det frikjøpes fra forskningstid, mens det tillates frikjøp inntil 50% av undervisningstiden i 1 år for prosjektledere der dette er budsjettert for og det regnskapsføres minimum 6 mill på fakultetet. Ellers er det opp til instituttene å avklare eventuelt frikjøp. Frikjøpsmidler går til institutt, men det er lite omfang av dette. Et institutt har fastsatt regler i instituttrådssak hvor frikjøpsmidlene deles mellom institutt og driftsmidler til forsker.

MED

MED har foreløpig ikke hatt en fakultetsstyresak om felles rutiner, og det er derfor ulik praksis for frikjøp ved instituttene. Et institutt har rutine som peker på at frikjøp legges inn der det er mulig. Det frikjøpes både for administrative og vitenskapelige ansatte. Over tid er det flere som er ansatt fast som finansieres av frikjøpsmidler. Ellers avklares frikjøp fra sak til sak ved de ulike instituttene. Det er ingen policy for maksimal % frikjøp. Det frikjøpes både fra forskning- og undervisningstid. Frikjøpsmidler øremerkes ikke, men tilfaller instituttene. I [fakultetsstyresak 41/24](#) (junimøte) foreslås det at instituttene skal ha minimum 25% av kostnadene ved et prosjekt dekket av de eksterne midlene (tidligere 20%).

UM

UM har ikke felles rutiner, men avgjør frikjøp fra sak til sak. Spesielt for UM er at de ansatte ikke har undervisningsplikt, men formidling og samlingsforvaltning i sine vitenskapelige stillinger, i tillegg til forskning. Storpartene av BOA prosjektene er utgraving. Riksantikvaren bestiller oppdrag (lovpålagt), som knyttes til en egen seksjon (arkeologer) finansiert av disse BOA-inntektene. Her skal de ansatte frikjøpes for sin deltakelse i oppdragene/prosjektene. Det er stor forskjell på innretning i de øvrige

prosjektene med ulike finansieringskilder. Det er et uttalt mål om mer frikjøp også i disse prosjektene.

Heidi A. Espedal, HR-avdelingen

26.6.2024

UTKAST

Litteratur og sentrale dokument

Eksterne analyser og rapporter

- NIFU R-QUEST policy brief 11 «[The limits of universities' strategic capacity for steering research](#)» 2024
- [Build a Ladder to the Stars](#), UiO 2014
- [NTNUs kvalitetsmelding for forskning 2023](#) (pdf)
-
- etc etc

Saker i FU og universitetsstyret

- [FU 20/24 Styrket forskningsfinansiering – mandat og arbeidsgruppe](#)
- [FU 10/24 Tiltak for styrket finansiering av forskning ved UiB](#)
- [Årsrapport for UiB 2023](#)
- [FU 02/24 Utviklingsavtalens mål for forskning, fremskriving av NFR-aktivitet og gjennomslag i EU: innspill til utviklingsavtalen, statistikk for NFR og EU.](#)
- Etc etc ...

Evalueringer og undersøkelser ved UiB

- [Strategiprosess UiB – analysenotat 2022](#)
- [UiB FRAM – rammevilkår for å fremme kvalitet i forskning \(UiB 2021\)](#)
- [UiB FRAM kunnskapsgrunnlag \(Ideas2evidence 2021\)](#)
- [Evaluering av naturvitenskap \(NFR 2024\)](#)
- [Evaluering av biovitenskap \(NFR 2024\)](#)
- [Evaluering av rettsvitenskap \(NFR 2021\)](#)
- [Evaluering av samfunnsvitenskap \(NFR 2018\)](#)
- [Evaluering av humaniora \(NFR 2017\)](#)

Vedlegg: Mandat

UTKAST

UTKRAST